Ազգ

AZG
armenian newspaper

Մարտ 18
1992
Չորեքշաբթի

եռօրեայ թերթ
Բ տարի. թիւ 20 (112)
գինը 95 կ.

Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, ֆաքս 562941, տելեքս 243266 SULASU

Երեկ, ինչպես նախորդ օրերին

Ստեփանակերտ: Մարտի 17-ի առավոտյան ժամը 7-ին Ստեփանակերտի վրա Շուշիի կողմից արձակվեցին «Գրադ» տիպի 40 արկեր:

Շահումյան: Մարտի 17-ի գիշերը տանկերի եւ զրահամեքենաների ուղեկցությամբ եւ հրետանային կրակով հակառակորդը գրոհեց Բուզլուխ, Մանաշիդ, Էրքեջ եւ Կարաչինար հայկական գյուղերը: Զոհվեց ժիրայր Գյուլումյանը: Նույն գիշերը Շահումյանի շրջկենտրոնը ենթարկվեց ուժեղ հրետանակոծության:

Հայաստան: Վերջին օրերին իրադրությունը սահմանամերձ գոտում կրկին լարված է: Մարտի 16-ին փոխհրաձգություն է սկսվել Նոյեմբերյանի շրջանի Ոսկեպար գյուղում: Երեկ կեսօրին փոխհրաձգությունը դադարել է: Երկուշաբթի օրվա դրությամբ համեմատաբար խաղաղ վիճակ է Իջեւանի, Տաուշի, Գորիսի շրջանների սահմանամերձ գյուղերում: ■

Հակառակ զինադադարի, կրակը շարունակվում է երկու կողմից

Մարտի լույս 17-ի գիշերը Շուշի, Աղդամ, Թարթար եւ Ֆիզուլի շրջկենտրոնները ենթարկվել են հրետանակոծման: Այդ մասին հաղորդեցին Ադրբեջանի ՆԳՆ-ում: Ֆիզուլիում, նախնական տվյալներով, զոհվել են ավելի քան 20 մարդ, 15-ը վիրավորվել: Քաղաքում կան մեծ ավերածություններ, ամբողջությամբ էրդեհվել են քաղաքային շուկան, մանկական հիվանդանոցը, հացի գործարանը, հանրախանութը, գործկոմի շենքը: Շուշիում զոհվել են 6 հոգի, 3-ը վիրավորվել:

Լաչինի ներքին գործերի բաժնում հաղորդեցին, որ մարտի 17-ի առավոտյան ռազմական ուղղաթիռներից գնդակոծվել են Զաբուխ եւ Ջահագուր գյուղերը:

Ադրբեջանական աղբյուրները հաղորդեցին, որ վերջին օրերի ընթացքում շատացել է ադրբեջանցի փախստականների հոսքը Լեռնային Ղարաբաղից եւ սահմանակից շրջաններից: Իրենց տները լքում են նաեւ Հայաստանի հետ սահմանամերձ շրջանների բնակիչները:

Մյուս կողմից, Երեւանի իրազեկ աղբյուրները հաղորդեցին, որ մարտի 17-ի առավոտյան Շուշիի կողմից Ստեփանակերտի վրա է արձակվել երկու համազարկ: Զոհերի մասին տվյալները ճշտվում են:

Երեւանում հաստատեցին, որ Շուշիում արդեն չկան խաղաղ բնակիչներ, քաղաքը վերածվել է ադրբեջանական բանակի հենակետի:

Հայաստանի աղբյուրները հաղորդեցին նաեւ, որ մարտի 16-ին հրետանակոծվել են Ասկերան ավանը, Բաղարա, Շոշ, Մածկալաշեն, Ճարտար, Սոս գյուղերը: ■

«Հայաստանն ինքը կարող էր առաջարկել իր միջնորդությունը»

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահ ԱՐԹՈՒՐ ՄԿՐՏՉՅԱՆԸ պատասխանում է մեր թղթակից ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆԻ հարցերին:

– Դուք Ձեր վերջին հարցազրույցներում արդեն անդրադարձել եք Արցախում տիրող իրավիճակին, շատ է խոսվել կարգավորման մասին: Այժմ, քննարկվում է հարեւան կամ եւրոպական մի շարք պետությունների կողմից միջնորդության հարցը: Ինչպե՞ս եք դուք վերաբերվում այդ խնդրին:

– Ոչ մի կերպ: Միջնորդության առաջարկով առայժմ մեզ ոչ ոք չի դիմել: Երբ դիմեն, այնժամ մենք կքննարկենք մեր դիրքորոշումը ընդունել այդ առաջարկը, թե ոչ: Չգիտեմ ինչու, այդ երկրները մինչեւ հիմա դիմում են Ադրբեջանին եւ Հայաստանին: Մինչդեռ, Հայաստանն ինքն էլ կարող է «ձիու քայլ կատարել» եւ առաջարկել իր միջնորդությունը կարգավորելու Ադրբեջանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետության միջեւ կոնֆլիկտը:

– Դա նաեւ կապված է Հայաստանի կողմից ԼՂՀ-ի անկախության ճանաչման հետ, որն այժմ շահարկում են ընդդիմադիր ուժերը, թեեւ Հայաստանի իշխանությունները այդ հապաղումը բացատրում են քաղաքական մտահոգություններով:

– Թե Հայաստանի, թե մյուս պետությունների կողմից ԼՂՀ-ի անկախության ճանաչումը նախեւառաջ իրենց խնդիրն է, որովհետեւ իրենք են տանում ճանաչել, թե ոչ: Իհարկե, անկախության ճանաչումից մենք ինչ-որ օգուտ կստանանք: Սակայն ինչ վերաբերում է այն հարցին, թե ընդդիմադիր ուժերն են այդ հարցը բարձրացնում, դա ինձ երկյուղելու առիթ է տալիս:

Եւ իրոք, այնպես է ստացվում, որ

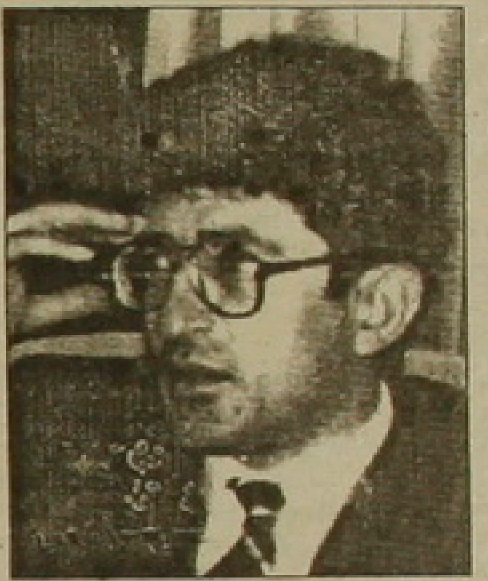

նրանք այդ հարցը շահարկում են: Ես հարցնում եմ նրանց՝ իսկ եթե իրենք լինեին իշխանության գլուխ, անմիջապես կճանաչեի՞ն Արցախի անկախությունը: Ընդդիմությունը ճանաչման խնդրի նպատակահարմարությունը պետք է քննարկի իշխանությունների հետ:

(շարունակությունը էջ 2)

Բաբկեն Արարքցյանը հանդիպում է ամերիկահայ ղեկավարության հետ

Ամերիկյան կոնգրեսի հրավերով Մ. Նահանգներում է գտնվում Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահ Բաբկեն Արարքցյանը: Մարտի 15-ին նա իր գլխավորած պատվիրակության հետ Նյու Յորքում հանդիպում է ունեցել ազգային երեք կուսակցությունների, ՀԲԸՄիության, Հայկական համագումարի, Հայաստանյայց եկեղեցու Էջմիածնական եւ անջատյալ թեմերի ներկայացուցիչների հետ: Մ. Նահանգներում եւ Կանադայում Հայաստանի ներկայացուցիչ Ալիկ Արզումանյանի կազմակերպությամբ տեղի ունեցած այդ հանդիպմանը Բ. Արարքցյանը հանդես է եկել Հայաստանում եւ Արցախում տիրող իրավիճակի վերլուծությամբ, շեշտը դնելով երկրի տնտեսական կացության, ինչպես նաեւ Արցախյան հիմնահարցի վերջին զարգացումների վրա:

Պատվիրակությունը, որի կազմում են գտնվում նաեւ դոկտ. Ժիրայր Լիպարիտյանը, Ռաֆայել Պապոյանը եւ Արմեն Բայբուրդյանը, հանդիպումներ է ունենալու նաեւ Ներկայացուցիչների պալատի խոսնակ Թոմ Ֆոլիի, Սենատի մեծամասնական պետ Ջորջ Միչելի եւ Կոնգրեսի այլ անդամների հետ, որից հետո կանցնի Լոս Անջելես: ■

Թուրքական խոշոր թերթերից երկու լրագրողներ այցելեցին Երեւան

Մարտի 14-ին Թիֆլիսից Երեւան ժամանեցին «Ջումհուրիյեթ» թերթի արտասահմանյան լուրերի պատասխանատու Ֆարին Յըլմազը եւ «Սաբահ» թերթի թղթակից Նահիմ Գյունդյուզը: Ըստ նախնական պայմանավորվածության, մեր թերթի թղթակից Ռաֆֆի Հերմոն Արաքսը դիմավորեց լրագրողներին եւ ուղեկցեց «Ազգ»-ի խմբագրություն: Նրանց հետ զրուցեցինք հայ-թուրքական հարաբերությունների մասին: Մանրամասնությունները կհաղորդենք հաջորդ համարներում:

«Ազգ»-ի նախորդ համարում տեղեկացրել էինք Կարսում հայ մարզիկների վրա կատարված հարձակման մասին: Թուրք լրագրողները այս փաստի առթիվ նշեցին, թե ամենեւին տեղյակ չեն եւ դրա խղճությունը պարզելու դեպքում իրենց բողոքն ու վրդովմունքը կհայտնեն: **«Աշխարհի որ ծայրում էլ պատահած լինի, ամոթալի է արժանի, երբ անպաշտպան մարզիկ հարձակման են ենթարկվում»**, ասացին նրանք: ■

Ոչ խանդավառ հանրաքվե Հարավ. Աֆրիկայում

Երեկ Հարավաֆրիկյան հանրապետությունում կայացավ հանրաքվե ցեղային խտրականության դեմ: Ընդհանուր անտարբերության մթնոլորտում քվեարկելու իրավունք ունեցողների միայն մի մասը մասնակցեց վարչապետ Դը Քլերքի հայտարարած բարեփոխումների եւ երկրի ընդհանուր ժողովրդավարացման օգտին: Նախորդ օրը Դը Քլերքը հայտարարել էր, որ հանրաքվեի բացասական պատասխանի դեպքում ինքը հրաժարական կտա եւ երկրում կանցկացվեն նոր ընտրություններ: Հանրաքվեի արդյունքները կամփոփվեն այսօր: ■

Էդուարդ Շեւարդնաձեն ընդունեց ՄՎՀ պատվիրակությանը

Մարտի 16-ին Վրաստանի պետխորհրդի նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեն Թբիլիսիում ընդունեց Միջազգային վալյուտային հիմնադրամի պատվիրակությանը: Հանդիպման ընթացքում քննարկվեցին ՄՎՀ մտնելու եւ հանրապետության տնտեսության մեջ արտասահմանյան կապիտալ ներդնելու հնարավորությունները:

Հանդիպումից հետո Է. Շեւարդնաձեն լրագրողներին հաղորդեց, որ Վրաստանը ՄՎՀ-ի անդամ կդառնա հավանաբար ապրիլին: Դա հնարավորություն կտա ստանալ էական վարկեր, որոնցով առաջին հերթին նոր տեխնոլոգիաներ ձեռք կբերվեն:

Է. Շեւարդնաձեն հաղորդեց նաեւ, որ մոտ ժամանակներս պաշտոնական այցով Վրաստան կժամանեն մի շարք արեւմտյան երկրների արտգործնախարարներ: ■

ՎԱԶԳԵՆ Ա ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԿՈՆԴԱԿԸ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ԱՌԹԻՎ

1992 թվականի մարտի 17-ին Ամենայն Հայոց Վազգեն Ա կաթողիկոսը հատուկ հայրապետական կոնդակ է հրապարակել Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի ստեղծման մասին հրապարակած հրամանագրի առիթով: Վեհափառ Հայրապետը կոչ է արել ամեն մի հայի, հայրենիքում թե սփյուռքում, իր լուման ներդնել այդ կարեւոր հիմնադրամի մեջ. **«Աեւասիկ մի պատուաբեր առիթ, երբ ամէն հայ կամաւոր կերպով, իր կարողութեան ներած չափով, տարին մէկ անգամ պիտի կամենայ իր լուման մատուցել հայրենիքի վերականգնման սեղանի առաջ»**: Հայ ազգի պատմությունը ոգեկոչող եւ ներկա սերնդին ոգեշնչող ներածական խոսքում Նորին Սրբությունը հատկապես ընդգծում է վերջին երկու հազարամյակներին հայ ժողովրդի ապրած դյուցազներգությունը **«յանուն ազատութեան եւ յանուն քրիստոնէական հաւատքի»**: Այսօր եւս մեր ժողովուրդը ապացուցեց, որ **«չի վախենում ապրելուց, գաս ու հինճիճիան ապրելուց, շարունակում է իր գոյամարտը** [illegible] **ամրապնդելու համար** [illegible] **իր նոր պետականութեան»**: [illegible] Վեհափառ Հայրապետը այս պատումներով ու խղճերով է ողջունում հանրապետության նախագահի նախաձեռնությունը եւ վստահություն հայտնում, որ **«բոլոր հայերը անխտիր, անսակարկ պիտի պատասխանեն՝ «Պատրաստ ենք մեր պարտքը կատարելու» համուն ազդեցի գոտու**, վերաշինության, հայրենի տնտեսության կարգավորման եւ մշակութային արժեքների պահպանման: Նորին Սրբությունը համոզված է, որ այս հիմնադրամի արդյունավետ ստեղծումը կհանդիսանա հայոց համաժողովրդական միասնության փայլուն մի դրսեւորում. **«Մենք հաւատում ենք Մայր հայրենիքի գոյատեւմանն ու ծաղկումին, մենք հաւատում ենք, որ այս տեսիլքով ամէն հայ իր օգնութեան ձեռքը պիտի երկարի այսօր դէպի Հայաստան»**: Ապա Վեհափառ Հայրապետը վճռականորեն հաստատում է. **«Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը եւ մեր ամբողջ եկեղեցին պատրաստ պիտի լինեն իրենց բոլոր ուժերով նուիրուելու սոյն առաքելութեան կենսագործմանը»**:

Ըստ հավաստի աղբյուրների, 20 հոգուց բաղկացած նախագահության մաս կկազմեն հանրապետության նախագահի, վարչապետի, խորհրդարանի նախագահի կողքին [illegible] Վազգեն Ա նաեւ Ամենայն [illegible] [illegible] Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսն ու [illegible] կիո Գարեգին Բ կաթողիկոսը: ■

Զինված բախումներ Պրիդնեստրովիեում

Ինչպես հաղորդեցին Մոլդովայի ՆԳՆ մամուլի կենտրոնում, մարտի 17-ին, առավոտյան ժամը 4-ին, Դուբոսարիի շրջանի Կոչիերի գյուղի շրջանում տեղի են ունեցել զինված ընդհարումներ Պրիդնեստրովիեի գվարդիականների եւ Մոլդովայի ոստիկանության միջեւ: Երկու կողմերից կան սպանվածներ եւ վիրավորներ, որոնց թիվը ճշտվում է:

Ժամը 7-ին գվարդիականները եւ կազակները, 12 զրահամեքենայի օգնությամբ, հարձակում են սկսել նույն շրջանի Կոշնիցա գյուղի վրա: Երկու կողմերից կան զոհեր:

Մոլդովայի նախագահ Միրչա Սնեգուրը, հանդես գալով մարտի 17-ին կայացած փակ նիստում, հաղորդեց, որ **«Մոլդովայի ղեկավարությունը կանի հնարավոր ամեն ինչ՝ պատերազմը դադարեցնելու համար»**: Նա նշեց, որ կոնֆլիկտը անհրաժեշտ է լուծել բանակցությունների միջոցով, միեւնույն ժամանակ Պրիդնեստրովիեին տրամադրելով ազատ տնտեսական գոտու կարգավիճակ:

Մինչդեռ, Տիրասպոլի ռադիոն հաղորդեց, որ զորակոչ է սկսվել Պրիդնեստրովիեի հանրապետական գվարդիա: Առաջին ջոկատները կազմվելուց հետո կուղարկվեն Դուբոսարիի շրջան: Ինչպես նշեց Պրիդնեստրովիեի նախագահ Իգոր Սմիրնովը, **«հանրապետության ղեկավարությունը մինչեւ վերջ կպաշտպանի իր ժողովրդի շահերը եւ այլ ճանապարհ չկա, քան Մոլդովայի կողմից մեր հանրապետության ճանաչումը»**: ■

Դոլարի կուրսը նորից աճել է

Մոսկվայի միջբանկային արժութային բորսայի մարտի 17-ին տեղի ունեցած հերթական սակարկության ժամանակ արձանագրվել է դոլարի կուրսի աճ՝ 160,5 ռուբլի 1 դոլարի դիմաց: Բորսայի լրատվության ծառայությունը հաղորդեց, որ մեկ շաբաթ առաջ տեղի [illegible] համեմատ դոլարի կուրսը [illegible] ունեցած սակարկության [illegible] աճել է 14,64 տոկոսով: ■

ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

ԱՄՆ-ը մտադիր է սառեցնել այն գումարները, որոնք մինչեւ Քուվեյթ ներխուժելը Իրաքն ուներ արտասահմանյան դրամատներում: 1,5 միլիարդ դոլարի հասնող այդ գումարները Վաշինգտոնն ուզում է տրամադրել ՄԱԿ-ին, որպեսզի վերջինս ոչնչացնի Իրաքյան զենքերը, վճարի շրջանի ազգաբնակչությանը տրվող սննդեղենի եւ դեղորայքի ծախսերը:

Իսրայելյան իշխանությունները զայրույթով ընդունեցին ամերիկյան կասարելական այն հայտարարությունը, թե Թել-Ավիվը զբաղված է ամերիկյան կասարելագործված զենքերի ապօրինի վաճառքով: Հերքելով այն, իսրայելյան քաղաքագետները մեղադրեցին Վաշինգտոնին, որ նման հայտարարություններով ուզում են ներգործել իսրայելյան առաջիկա ընտրությունների վրա: Իսրայելի պետության նախարար Մոշե Արենսը երեկ Վաշինգտոնում ամերիկյան կողմին հրավիրեց ստուգում անել կատարելու զենքի ապօրինի վաճառքի վերաբերյալ: Ավելի ուշ հանդիպելով պետքարտուղար Ջ. Բեյքերին, նա արծարծեց 10 միլիարդ դոլարի վարկի հարցը, որն արդեն մի քանի ամիս է, որ քաշքշուկի առարկա է դարձել կողմերի միջեւ:

Ջամայկայի վարչապետ Միքայել Մենլին հայտարարեց, թե այս ամսվա վերջին հրաժարվելու է իր պաշտոնից, առողջական պատճառներով: 67 տարեկան վարչապետը, որը վերջին տասնամյակների ամենահայտնի դեմքն է երկրում, [illegible] տարիներին կրել է 5 վիրահատություն: ■

digitised by A.R.A.R.@

«Հայաստանն ինքը կարող էր առաջարկել իր միջնորդությունը»

սկիզբը՝ 1-ին էջում

– Իսկ այդ հարցը չքննարկվե՞ց Ձեր եւ Հայաստանի ղեկավարների հանդիպման ժամանակ:

– Քննարկվեց, բայց ոչ նրանց նկատմամբ կեցվածքի կամ հանդիմանության ձեւով, կամ այն պատճառով, որ նրանք անհարկի ճանաչեն: Ընդհակառակը, մենք եկանք այն եզրակացության, որ դա պետք է համատեղ քննարկվի եւ նոր միայն կայացվի որեւէ որոշում: Ես չէի ցանկանա, որ հերթական անգամ կուսակցությունները, քաղաքական ուժերը Ղարաբաղի թեման նորից դարձնեն շահարկման առարկա:

– Ստեղծված իրավիճակից դուրս գալու ինչպիսի՞ հեռանկարներ կան, ինչպիսի՞ արդյունքներ եք ակնկալում:

– Առայժմ մենք պետք է երաշխավորենք մեր անվտանգությունը: Այսինքն, ոչ մի պայմանավորվածություն կրակի դադարեցման մասին չի օգնի, որովհետեւ նախորդ պայմանավորվածությունը ցույց տվեց, որ Շուշիից շարունակում են կրակել Ստեփանակերտի վրա: Իսկ ինչո՞ւ են կրակում, որովհետեւ ունեն կրակելու եւ տեղ, եւ հարմարանք: Երբ որ դրանք չլինեն, նոր կերաշխավորվի մեր անվտանգությունը: Դրանից հետո միայն կարելի է պայմանավորվել մնացածի համար: Իսկ խոսել բանակցությունների արդյունքների մասին, դեռ վաղ է:

– Երբ վաղն իսկ ադրբեջանցիները զանգահարեն եւ հանդիպման ցանկություն հայտնեն, դուք պատրա՞ստ եք Ձեր առաջարկությունների ծրարը հանձնել:

– Ես չեմ էլ պատրաստվում գնալ բանակցությունների, որովհետեւ դրա իմաստը չեմ տեսնում: Բանակցությունները ո՞ր թեմային պետք է վերաբերվեն, կրակի դադարեցմա՞նը, մեր անկախության ճանաչմա՞նը: Առայժմ պատերազմ է, եւ մինչեւ հակառակորդը չդադարեցնի կրակը, մենք չենք կարող սկսել բանակցություններ եւ քննարկումներ ծավալել մնացած հարցերի շուրջ: Պատանդների փոխանակումն է միայն որոշ չափով շարունակվում, սակայն այդ հարցն էլ սկսեց տեղում դոփել, կրակի չդադարեցման պատճառով: Կա նաեւ երկկողմանի անվստահություն: Եւ հետո Ադրբեջանում էլ անորոշ է վիճակը՝ ո՞վ է իշխանության գլուխ, իրականում ի՞նչ ուժեր են դրանք...

– Դուք շփումներ չե՞ք ունեցել նրանց հետ:

– Երբ հեռախոսային զրույցները համարենք շփումներ, ապա եղել են: Այդ հեռախոսազրույցները ոչնչի չհանգեցրին: Նրանք զանգահարում են, պահանջում են կրակի դադարեցում, հաջորդ օրն իրենք են սկսում կրակել: Ուստի, ինձ թվում է, որ դեռ երկար ժամանակ նման շփումներ չեն լինի:

– Կարելի՞ է ասել, որ նրանք չեն կարողանում վերահսկել իրադրությունը:

– Այո, կարելի է ասել, որ դա այդպես է:

– Իսկ դուք, որպես ԼՂՀ-ի իշխանության ղեկավար, զգո՞ւմ եք կամ համոզվա՞ծ եք, որ հանրապետության իրադրությունը կարողանում եք վերահսկել:

– Նայած թե ինչը: Այն, որ մայրաքաղաքն անջատված է շրջաններից, գյուղերից, կապ չկա, դա իհարկե զգացվում է: Երբ ասենք այնտեղ ինչ-որ բան է կատարվում, եւ մենք չենք կարողանում այստեղից ազդել գործողությունների ընթացքի վրա, զգացվում է: Բայց ընդհանուր առմամբ իրադրությունը մեր կողմից վերահսկվում է:

– Այժմ ստեփանակերտցիների մոտ զգացվում է ընդհանուր հոգնածություն, որոշակի հոգեբանական ընկճվածություն: Դա՞ է, արդյոք, պատճառը, որ վերջին օրերին, ինչին նաեւ մենք ականատես եղանք, աճել է Հայաստան մեկնող կանանց եւ երեխաների թիվը: Ի՞նչ է, բոլորը հիվա՞նդ են:

– Բանն այն է, որ ամենախաղաղ ժամանակներում անգամ մարդիկ միշտ գնացել-եկել են, իրենց ընտանեկան հարցերն են լուծել: Եւ այժմ պատերազմական վիճակում ստիպել մարդկանց չշարժվել, դա նույնպես ծայրահեղություն է: Ուղղակի գնացողների թիվը չի համապատասխանում եղած հնարավորություններին: Դրա համար էլ նման պատկեր է ստեղծվում, քե բոլորը ուզում են մեկնել: Իհարկե, կլինեն մարդիկ, որոնք կորցրել են եւ տունը, եւ ունեցվածքը, չունեն սնվելու հնարավորություններ, մտածում են, թե միգուցե Հայաստանում հնարավորություն կլինի ավելի լավ ապրել, ուստի մեկնում են: Ինձ թվում է, որ շուտով հակառակ ընթացքը կսկսվի: Մարդիկ համոզվելով, որ այնտեղ էլ ամեն ինչ լավ չէ, կվերադառնան Արցախ: Իհարկե, դա անցանկալի երեւույթ է, բայց ինչ-որ տեղ նաեւ բնական ընթացք:

– Իսկ պաշտպանության տեսակետից, ի՞նչ վիճակում եք:

– Ինքներդ եք տեսնում, որ դեռ պաշտպանում ենք մեր հողը:

– Ո՞ր փուլում է ԼՂՀ-ի Գերագույն խորհրդի կազմավորումը:

– Առայժմ ձեւավորվում է Նախարարների խորհուրդը: Արդեն կան նախարարներ, որոնց թեկնածությունը մինչ նստաշրջանի կողմից հաստատումը ներկայացրել է ԳԽ-ի նախագահությունը: Մինչ այդ, կստեղծվեն նաեւ իրավապահ մարմիններ, տեղական խորհուրդների կազմավորման հետ կապված աշխատանքները:

– Իսկ կադրերի պակաս չի՞ զգացվում:

– Ճիշտն ասած, լայն ընտրության հնարավորություն չունենք, բայց օգտագործում ենք եւ նորերին, եւ նախկինում այդ բնագավառում աշխատած մասնագետներին:

– Ձեր կուսակցական պատկանելության մասին եղած տպագիր եւ բանավոր փաստերն ու խոսակցությունները երբեմն հակասում են իրար: Ասում են, թե դուք ՀՅԴ անդամ եք, իսկ դուք հայտարարում եք, որ կուսակցական չեք:

– Ուղղակի ընկերներս, որոնց հետ սկսեցի իմ քաղաքական գործունեությունը, հետագայում դարձան դաշնակցականներ: Ասողների մոտ այնպիսի տպավորություն է ստեղծվում, որ երբ նրանք դաշնակցական են, ապա ես էլ ՀՅԴ անդամ եմ: Արցախում այժմ կան տարբեր կուսակցություններ եւ կազմակերպություններ, սակայն դրանք առայժմ բացահայտված չեն:

– Մարդասիրական օգնությունն ինչպե՞ս է գալիս եւ ինչպե՞ս եք բաժանում: Ծննդատանը բողոքում էին, որ ոչինչ չեն ստանում:

– Իսկ որտեղի՞ց ստանան, երբ այն գրեթե չի գալիս: Եղած մանկական սնունդն ու դեղորայքը տալիս ենք հիվանդանոցներին: Իսկ այս կամ այն մարդկանց կամ կազմակերպությունների կողմից նախատեսված օգնությունը քիչ է: Մեր կողմից ստեղծված կառավարական հանձնաժողովը իրականացնում է այդ աշխատանքները, բայց օգնությունն այնքան քիչ է, որ դրա բաժանման հարցում դժվարություններ չեն ծագում:

– Ի՞նչ եք կարծում, Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի միջազգայնացումը օգնո՞ւմ է խնդրի լուծմանը:

– Իհարկե օգնում է, այն տեսակետից, որ Ադրբեջանն արդեն երբեմն ինչ-որ պատասխանատվություն է կրում իր արածների համար: Այնպես անպատիժ չի զգում, ինչպես մի երկու տարի առաջ, երբ խորհրդային կայսրության ժամանակ այդ խնդիրն անընդհատ փակվում էր Ադրբեջանի սահմաններում:

– Վերջում ի՞նչ կցանկանայիք ասել:

– Լրագրողները հետաքրքիր ժողովուրդ են, այնպիսի հարցեր են տալիս, որոնց պատասխաններն ինքս էլ չգիտեմ: Բայց մի խնդրանք ունեմ, որը կցանկանայի հաղորդեիք ձեր գործընկերներին: Արցախ եկեք ձեր բենզինով եւ թերթերով: Բերեք, որ իմանանք, թե ինչ եք գրում մեր մասին: Մենք այստեղ կտրված ենք աշխարհից, զրկված արտաքին հաղորդակցությունից եւ դրսի լրատվության պահանջ ունենք:

14 մարտ, Ստեփանակերտ

«Պատերազմում՝ ինչպես պատերազմում»

«Աղդամում ադրբեջանցիները սարսափում են հայերից, բնակիչները կամաց-կամաց հեռանում են», պատմում էր վերջերս այնտեղից վերադարձած ֆրանսիացի իմ գործընկերներից մեկը: Ո՞վ պիտի խոսի ստեփանակերտցիների մասին, որոնք հացուջուր չունեն, եւ նկուղներում պատսպարված «Գրադ»-ի կրակոցներն են հաշվում: Ե՞րբ պիտի վերջ լինի այս պատերազմին ու նրա նենգություններին...

«Կենտրոնացված ղեկավարություն չկա, ասում է «Արցախ» հայրենակցականի տնօրեն Յուրի Հովհաննիսյանը: Ելնելով պատերազմական գործունեությունից, գոնե օդանավակայանում ռազմական կարգուկանոն պետք է սահմանել: Դժգոհում ենք անբարենպաստ եղանակից, իսկ եղանակի դեպքում հնարավորությունները լավ չեն օգտագործվում: Մեկ թռիչքի փոխարեն կարելի է երկուսն անել:

Սակայն, օդանավակայանն ընդամենը օղակներից մեկն է, իսկ ամեն տեսակի բացթողումները շղթա են կազմում: Հաճախ օդանավակայանում ականատես եմ եղել դեպքերի, երբ մարդիկ չկան ալյուրը ուղղաթիռ բարձելու համար: Ասում ենք Հայաստանի տնտեսական իրավիճակը ծանր է, եւ ընդամենը չորս-հինգ ուղղաթիռով այսքան ժամանակ Արցախը պահելը իսկապես հերոսություն է: «Օգնության բոլոր աշխատանքները ցաք ու ցրիվ ձեւով են արվում, շարունակում է Յուրի Հովհաննիսյանը: Մենք գիտակցում ենք, որ անհրաժեշտ է ոչ թե հասարակական կազմակերպությունների, այլ պետական մակարդակով այդ ամենն անել: Սակայն պետությունը մշակված ծրագիր չունի: Եւ ամեն անգամ ինչ-որ օղակներում կամ ձգձգվում, կամ խանգարվում է գործը»:

Վերջերս նոր կազմավորված Հայաստանի Հանրապետության Հատուկ ծրագրերի պետական վարչության նախագահ Վահան Շիրխանյանը պատմեց, որ սկսել են համակարգել Արցախի օգնության աշխատանքները եւ հույս հայտնեց, որ այժմ ավելի կազմակերպված կգործեն: Օրինակ, տնտեսական օգնության համար ստեղծվելու է բազա, որտեղ կհավաքվեն Արցախ առաքվելիք ապրանքները: Այսօրվա դրությամբ, երբ այդ աշխատանքները հիմնականում համակարգում է վարչությունը, ինչը նույնպես լայն հնարավորություններ չունի:

Վերոհիշյալ ֆրանսիացի լրագրողը, պատմելով Հասան Հասանովի հետ իր ունեցած զրույցի մասին, հիշեց, թե ինչպես սկզբում նա խոսել է բանակցությունների, հարցը խաղաղ ճանապարհով լուծելու օգտին, այնուհետեւ, ինչպես ենթադրում է լրագրողը, Հասան Հասանովը չզգալով, որ երկու տարբեր մտքեր է արտահայտում, կողմ է արտահայտել պատերազմին:

Այսօր իսկապես հասունացել է պահը, եւ մեր հայրենակիցներից շատերը, ազնիվ մղումներից ելնելով, ցանկանում են կռվել Արցախում: Սակայն շատերը Արցախ են մեկնում առանց անհրաժեշտ զինվորական պատրաստվածության: Կրկին առաջանում է կազմակերպվածության հարցը, կամ, ավելի ճիշտ, ինչպես ցանկացած բնագավառում, հարցին ոչ պրոֆեսիոնալ մոտեցումը: Երեւի ժամանակն է, որ այսքան մեծ կորուստներ տալուց հետո կարողանանք համախմբվել եւ մասնավոր շահերից վեր գիտակցենք ընդհանուր շահի հասկացությունը:

ԳԱՅԱՆԵ ԱՖՐԻԿՅԱՆ

Մեկ օր Ստեփանակերտի նկուղներում

Խմբագրության կողմից օգնության առաքելությամբ երկու օր Արցախում էի: Գրեթե մեկ տարի չէի եղել հարազատ քաղաքում:

Կանաչ ու չքնաղ Ստեփանակերտն անճանաչելի է դարձել: Այլեւս չկան քաղաքի գլխավոր դարպասների մուտքի երկու լանջերին փռված մացառ անտառները: Այստեղ-այնտեղ կանգուն մնացած շենքերի պատուհաններին ապակիներ չկան, «Գրադ»-ի հարվածի ալիքներից դրանք փշուր-փշուր են եղել: Կյանքը կանգ է առել: Փողոց դուրս եկած հատուկենտ մարդիկ վազքով են անցնում ճանապարհը: Ամենածանրը մարդկանց հոգեկան վիճակն է: Մահվան սարսափի զգացողությունը քաղաքը մղել է նկուղներ: Շատերը, որոնց ճանաչում եմ, կարճ ժամանակում սպիտակել, հյուծվել ու ծերացել են:

Մեծ ու մանուկ կորցրած մարդիկ չեն կարողանում քողարկել դողը: Նոր էի ոտք դրել Ստեփանակերտ, երբ Շուշիից սկսվեց հրթիռակոծությունը: Մարդիկ արագորեն նետվեցին նկուղները: Բոլորն ուշադիր հաշվում էին հարվածների քանակը: 30-ը երբ լրացավ, թեթեւացած շունչ քաշեցին: Դա նշանակում էր, որ մի կես ժամ կարելի է համարձակվել լույս աշխարհ դուրս գալ:

Ստեփանակերտը Մարտակերտի հետ կապող ճանապարհը շրջափակված Սրխավենդի եւ մոտակա գյուղերի համար մարտերում զոհված 14 հայ քաջորդիներից 8-ը Ստեփանակերտի մի թաղամասից էին: 17-ից 19 տարեկան անփորձ տղաներ Անդրեյ Օսիպյանը, Կարեն Առաքելյանը, Վլադիկ Հայրապետյանը, Ավետ Այվազյանը, Գենա Պետրոսյանը, Հակոբ Ավանեսյանը, Կարեն Մելյանը, Աշոտ Բաղդասարյանը որոշել էին ներգրավվել մարտական մի [illegible] պաշտպանում: Խու[illegible] բռնամուն [illegible] գյուղը[illegible]րից շպրտելով, Բաց Գյունեփայայում տղաները հայտնվեցին ծուղակում:

Սաֆիմեկյան փողոցում հավաքված հարազատների շարքի ներկայացուցիչը չէր համարձակվում կարդալ զոհվածների անուն-ազգանունները:

Ավետ Այվազյանի համար արդեն մեկ անգամ լուր էր եկել, թե իբր զոհվել է Կրկժանի մարտերում, սակայն տուն էր մտել ավտոմատն ուսին: Ասում են, երբ կենդանի մարդուն մեռած են համարում, ապա նա երկար է ապրում: Այս անգամ այդպես չեղավ:

Ստեփանակերտի ինքնապաշտպանական ջոկատների շտաբը դագաղագործի արհեստանոցի էր վերածվել: Երեկոյան ես էլ հայտնվեցի գերեզմանոցում: 20 քմ տարածքում 20 մարդ էր կուտակվել: Մինչեւ կես գիշեր խոսում էինք: Ամենասարսափելին տեղեկությունների պակասն է, երբ թվում է, թե ամբողջովին աշխարհից մեկուսացած ես, որեւէ մեկին չի հետաքրքրում քո ճակատագիրը, փրկության հույս չունես: Մի կին հարցրեց. «Հայաստանում տեղյա՞կ են, որ մենք ռմբակոծության տակ ենք»:

Ստեփանակերտում հոսանք չկա, մարտկոցներ չկան, հեռուստացույցներն ու ռադիոընդունիչները չեն աշխատում, թերթ չկա, նամակները տեղ չեն հասնում: Եթե չօգնենք, արտագաղթի դեմն առնել չի լինի:

Ղարաբաղցին ամուր է կապված հողին, նա պատրաստ է զոհվել մարտի դաշտում, բայց ոչ ռմբակոծության արկերի բեկորներից կամ հարվածի ալիքներից: Նրա մարտական ոգին դեռ ամուր է, վկայությունը նկուղում ծնված վերջին անեկդոտը. «Բաքվի միջնորդներն ասում են, կմեռնենք [illegible] Բաքուն [illegible] բայց [illegible] չենք տա»:

ՍՈՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ
Ստեփանակերտ-Երեւան, 14 մարտ

Արցախյան Օրագիր

Արտակարգը՝ հետաձգված

Ադրբեջանի Գերագույն խորհրդի արտակարգ նստաշրջանը կվերսկսի աշխատանքները մարտի 24-ին: Մեկ շաբաթվա հետաձգումը պայմանավորված է նրանով, որ երեկ Բաքու էր ժամանելու ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի հատուկ դեսպանորդ Սայրուս Վենսը: Այցի նպատակն է տեղեկություններ հավաքել հայ-ադրբեջանական կոնֆլիկտի մասին, գտնել այն լուծելու ուղիները: Ս. Վենսը մտադիր է այցելել Լեռնային Ղարաբաղ, իսկ հետո Երեւան: ■

Մայլի տեղը՝ սելվորը...

Ադրբեջանի խորհրդարանի ղեկավար Յաղուբ Մամեդովը դիմում է հղել ՄԱԿ-ին, ԵԱՀԽ-ին եւ Եվրախորհրդարանին: Ադրբեջանը գտնում է, որ հեղինակավոր միջազգային կազմակերպությունները Հայաստանի գործողությունները Լեռնային Ղարաբաղում եւ Ադրբեջանի սահմաններում պետք է որակեն որպես հարձակում: Փաստաթղթում ասվում է, որ ՄԱԿ-ը պետք է պահանջի Հայաստանից անվերապահորեն պահպանել տարածքային սահմանները վերանայելու եւ պետության ամբողջականության սկզբունքը խախտելու անհանդուրժելիության մասին միջազգային ակտերը: «ՄԱԿ-ը կարող է եւ պետք է օգտագործի իր հեղինակությունը կրակը դադարեցնելու եւ կոնֆլիկտի խաղաղ կարգավորման գործընթացը սկսելու համար», ասվում է դիմումի մեջ: Ադրբեջանի խորհրդարանի ղեկավարը գտնում է նաեւ, որ Խոջալուի խաղաղ բնակչության դեմ եղեռնագործություն կատարողների նկատմամբ պետք է միջազգային դատ հարուցել: ■

Ամերիկան չդիմացավ

Մարտի 15-ին Բաքվում, Ադրբեջանում ԱՄՆ-ի գործերի ժամանակավոր հավատարմատար Ռոբերտ Ֆինը հանրապետության արտգործնախարար Հուսեյն-Աղա Սադըխովին հանձնեց Միացյալ Նահանգների կառավարության պատասխան նոտան, որով հաստատվում են դեսպանատների մակարդակով ամերիկա-ադրբեջանական դիվանագիտական հարաբերությունները:

Հ. Սադըխովը եւ Ռ. Ֆինը քննարկեցին Ադրբեջանում ԱՄՆ-ի դեսպանատան բացման հետ կապված որոշ հարցեր: ■

Հետ չեն մնում

ԱՊՀ-ի միացյալ զինված ուժերի մամուլի կենտրոնի մարտի 14-ի հաղորդագրության համաձայն, ազատ արձակվեցին մարտի 13-ին Բաքվի մոտակայքում պատանդ վերցված տանկային գնդի 2 սպա: Դա տեղի ունեցավ այն բանից հետո, երբ 4-րդ բանակի հրամանատար գեներալ մայոր Նիկոլայ Պոպովը վճռական բողոք հայտնեց Ադրբեջանի իշխանություններին այդ գործողության կապակցությամբ եւ հանրապետության նախագահի պաշտոնակատար Յաղուբ Մամեդովի կարգադրությամբ պատանդների ազատ արձակման հարցով միջամտեցին միլիցիայի աշխատակիցները:

Մարտի 13-ին 8 գրոհայիններ պաշարել եւ գնդակոծել էին «ՈՒԱԶ» մակնիշի մեքենան, որի մեջ էին գտնվում փոխգնդապետ Վ. Կալաշնիկովը եւ ավագ լեյտենանտ Վ. Բուդաեւը: Գրոհայինները Կալաշնիկովից պահանջել էին անհապաղ իրենց հանձնել գնդի 5 տանկն ու զինամթերքը: Երբ սպան կտրականապես մերժել էր այդ պահանջները, այնժամ նրանց պատանդ էին վերցրել:

Մամուլի կենտրոնի տվյալներով, այդ օրը տեղի ունեցած պատանդ վերցնելու միակ փորձը չէր դա: Բաքվի արվարձաններից մեկում, ուր տեղակայված է զորամասերից մեկը, մարտի 13-ի երեկոյան նմանատիպ փորձ էր ձեռնարկվել, սակայն անհաջող: ■

Մշտատեւ հոգսը

Մարտի 16-ին, օրվա երկրորդ կեսին, Ադրբեջանի Գերագույն խորհրդի նախագահ Յաղուբ Մամեդովը այցելեց Ղարաբաղին սահմանակից Աղդամ եւ Թարթար շրջկենտրոնները: Տեղի ղեկավարության հետ միասին նա միջոցառումներ է մշակում խաղաղ բնակչության պաշտպանության համար: Բնակչության, ադրբեջանական զինված ուժերի մարտիկների հետ հանդիպումների ժամանակ Ադրբեջանի նոր ղեկավարը նշեց, որ անհրաժեշտ է մարտական գործողությունների գոտուց դուրս հանել կանանց, երեխաներին [illegible] ծերերին:

[illegible] ժամանակ նշվել է, որ «հայկական ուժերն ու ԱՊՀ-ի զինված ուժերի զորամասերը սպառնում են գրավել Աղդամը»: ■

digitised by A.R.A.R.@

Հայաստանի Նախագահը պահանջում է քննել զենքի հանձնումը Ադրբեջանին

Հայաստանի Նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը հայտարարեց, որ մարտի 20-ին Կիեւում կայանալիք ԱՊՀ-ի պետությունների ղեկավարների հանդիպման օրակարգի առաջին կետով անհրաժեշտ է մտցնել 4-րդ բանակի սպառազինությունները եւ տեխնիկան Ադրբեջանին ապօրինի հանձնելու եւ այդ կապակցությամբ ԱՊՀ-ի միացյալ զինված ուժերի գլխավոր հրամանատարության անգործության մասին հարցը:

Մարտի 16-ին Երեւանում հրապարակված Լ. Տեր-Պետրոսյանի հայտարարության մեջ նշվում է, որ վերջերս Ադրբեջանում հաճախացել են զենքի ապօրինի հանձնման փաստերը: Միայն ընթացիկ տարվա սկզբից ադրբեջանական բանակին է տրամադրվել 8 մեգատոննա հզորությամբ զինանոցներ, ավելի քան 50 T-72 տանկ, 100 զրահամեքենա, տասնյակ հրանոթներ, այդ թվում՝ «Գրադ» կայանքներ, 9 ռազմական ուղղաթիռ:

Ամբողջ զենքը, նշվում է փաստաթղթում, անմիջապես հայտնվում է Լեռնային Ղարաբաղում եւ օգտագործվում տեղացի բնակչության դեմ: Սույն թվականի մարտ ամսից այդ զենքի մի մասն օգտագործվում է եւ Հայաստանի սահմանամերձ շրջանների դեմ: ■

Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի նոր համերգաշրջանը

Նվագախմբի տնօրինության կողմից հրապարակված մի հաղորդագրությունից տեղեկանում ենք, որ Վիեննայի հեռուստատեսությամբ ունեցած ելույթներից հետո նվագախումբն իր 1992 թվականի համերգաշրջանը կսկսի մարտի 20-ին Հայաստանի Հանրապետության անկախությանը նվիրված խորհրդանշական մի համերգով: Այնուհետեւ ավանդական դարձած ուրբաթօրյա համերգները կշարունակվեն մինչեւ մայիսի 8-ը, որի ընթացքում նվագախումբը կկատարի հիմնականում նոր ստեղծագործություններ. Ռավելի Կոնցերտը դաշնամուրի եւ նվագախմբի համար, «Դաֆնիս եւ Քլոյա» սյուիտը, Վալսը, Կլոդ Դեբյուսիի «Ծովը», «Ֆավնի կեսօրյա հանգիստը» պրելյուդը, Բենջամեն Բրիտտենի Վարիացիաները Պյորսելի թեմայով, Սերգեյ Պրոկոֆեւի Կոնցերտը ջութակի եւ նվագախմբի համար, Պաուլ Հինդեմիթի Սիմֆոնիկ մետամորֆոզները, Ռախմանինովի Սիմֆոնիկ պարերը, Ավետ Տերտերյանի 3-րդ սիմֆոնիան, Գրիգոր Եղիազարյանի «Արեւածագին», Էդվարդ Միրզոյանի «Էպիտաֆիա» ստեղծագործությունները եւ այլն:

Այս համերգաշրջանի ընթացքում երաժշտասերները առիթ կունենան լսելու երիտասարդ մենակատարներ Կարեն Շուղուրյանին, Դավիթ Մովսիսյանին, Զուլիետա Գալստյանին, Հայկ Բեյլերյանին, ինչպես նաեւ ճանաչված մենակատարներ Յուրի Պողոսյանին, Արթուր Ադամյանին:

Ըստ ծրագրի, այս համերգաշրջանի գրեթե բոլոր համերգները ղեկավարելու էին հրավիրված արտասահմանցի դիրիժորները: Բայց քանի որ ցրտի պատճառով համերգաշրջանը ուշ սկսվեց, դիրիժորներ Լեւոն Գրիգորյանը (ԱՄՆ) եւ Ջորջ Փեհլիվանյանը (ԱՄՆ), ցավոք, հրաժարվեցին հրավերից: Ուժի մեջ են պայմանավորվածությունները ավստրիացի դիրիժոր Թոմաս Քրիստիան Դավիդի հետ, որ նվագախումբը կղեկավարի ապրիլի 17-ին, եւ բուլղարահայ Արտո Չիֆթչյանի հետ, որը կղեկավարի մայիսի 8-ի համերգը:

Որպես հարգանքի տուրք համերգները կնվիրվեն դիրիժոր Կոնստանտին Սարաջեւին, Միքայել Թավրիզյանին, Ալեքսանդր Մելիք-Փաշաեւին, քանդակագործ Խորեն Տեր-Հարությանին, ինչպես նաեւ Կանանց օրվան, Եղեռնի զոհերի հիշատակին:

Հիշեցնում ենք, որ տոմսերը վաճառվում են ամեն օր, ժամը 11-ից 18-ը: Հնարավորություն կա տոմսեր ձեռք բերել մինչեւ մայիսի 8-ը կայանալիք ցանկացած համերգի համար:

Տոմսերի արժեքը չի փոխվել:

Հանրապետությունում էներգիայի վերականգնվող աղբյուրների օգտագործման հնարավորությունները

Մեր թերթի նախորդ համարներից մեկում (փետրվար 26, 1992) հրապարակելով «Կանաչները դիմում են ժողովրդին» կոչը, խմբագրությունը նշել էր, որ կանաչները, ատոմակայանի բացմանը դեմ կանգնելով հանդերձ, ճգնաժամից դուրս գալու ելքեր չեն առաջարկում: Եւ ահա, պատասխանը շատ չուշացավ: Կանաչների միության նախագահ, պատգամավոր Հակոբ Սանասարյանը խմբագրությանը տրամադրեց իրենց փաստերը, որ ներկայացնում ենք մասնագետների եւ հանրության քննարկմանը:

Էներգիայի վերականգնվող աղբյուրների լիարժեք օգտագործումը ամբողջ աշխարհում առաջնահերթ խնդիր է դարձել եւ հրատապ լուծում է պահանջում, ելնելով հետեւյալ հանգամանքներից.

- Էներգետիկ նպատակներով ծախսվող վառելիքի (ածուխ, նավթ, գազ) եւ ուրանի պաշարները նվազում են, որի հետեւանքով կտրուկ բարձրացել եւ հետագայում ավելի կբարձրանա այդ համակարգերի արժեքը: Բացի այդ, հսկայական միջոցներ են ծախսվում նշված հումքի տեղափոխման վրա:

- Ջերմային եւ ատոմային էլեկտրակայանները չեն բավարարում էկոլոգիական անվտանգության պահանջներին: Այդ կայաններում գոյացող նյութերից մի քանիսը առաջացնում են ջերմոցային էֆեկտ, որը սպառնում է կենդանի աշխարհի գոյությանը, իսկ բազմաթիվ վտանգավոր նյութեր բացասաբար են անդրադառնում մարդու առողջության, կենդանական ու բուսական աշխարհի վրա եւ տնտեսական մեծ վնասներ բերում: Ռադիոակտիվ թափոնների եւ գործարկման ժամկետները սպառած ատոմային-ջերմա-էլեկտրակայանների վնասազերծումը մնում է անլուծելի խնդիր:

Ինչ վերաբերում է Հայաստանի Հանրապետությանը, ապա ջերմային եւ ատոմային էներգիայի արտադրության անհրաժեշտ հումքը ամբողջովին բերովի է: Ներմուծվող հումքի դիմաց միլիարդավոր ռուբլիներ վճարելուց բացի հանրապետությունը հումք մատակարարող երկրներից տնտեսական, հետեւապես եւ քաղաքական կախման մեջ է հայտնվել:

Մինչդեռ Հայաստանը հարուստ է էներգիայի վերականգնվող աղբյուրներով: Այդ բնագավառում պետական ծրագրի իրականացումը հանրապետությանը դուրս կբերի էներգետիկ ճգնաժամից եւ կայուն տնտեսական համակարգի հիմք կդնի:

Հանրապետությունում էներգիայի վերականգնվող աղբյուրների օգտագործումը հիմնավորվում է նրանով, որ.

ա. օգտագործվում են տեղական, վերականգնվող էներգիայի աղբյուրներ.

բ. օգտագործվում են էկոլոգիապես ոչ այնքան վտանգավոր տեխնոլոգիաներ.

գ. գոյություն ունեցող կենտրոնացվածին զուգահեռ հնարավոր է դառնում ստեղծել տարածքային առումով ապակենտրոնացված էներգամատակարարման համակարգ, որը կմեծացնի ամբողջ էներգահամակարգի հուսալիությունը, կենսունակությունը, ինչպես նաեւ կփոքրացնի ցանցային կորուստները եւ այլն:

Արեւի, քամու, ջրի էներգետիկ հնարավորությունները օգտագործելու ուղղությամբ կատարված պաշարագիտական նախնական ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս.

1. Հանրապետությունում արեգակնային էներգետիկայի նպատակով օգտագործվելիք հեռանկարային տարածքը 6800 քառակուսի կիլոմետր է: Եթե արեգակնային փոխակերպիչների օգտակար գործողության գործակիցը հավելենք նվազագույնը 10 տոկոս, ապա այդ տարածքի յուրաքանչյուր քառակուսի կիլոմետրի վրա հնարավոր կլինի արտադրել տարեկան 0.2 մլրդ. կՎտ/ժամ էլեկտրաէներգիա: Այսպիսով, վերոհիշյալ հեռանկարային տարածքի միայն 0.5 տոկոսի օգտագործման դեպքում հանրապետությունը տարեկան կարող է ստանալ 6.8 մլրդ կՎտ/ժամ էլեկտրաէներգիա: Հանրապետությունում տեղակայված են 16 կՎտ հզորությամբ ֆոտո-էլեկտրական փոխակերպիչներ: 1994 թ. կարելի է հասնել 1 մեգավատ (ՄՎտ) հզորության՝ տարեկան 2.5 մլն. կՎտ/ժամ էլեկտրաէներգիայի արտադրությամբ, որը համարժեք է 930 տոննա պայմանական վառելիքի, տեղակայման արժեքը՝ 3 մլն դոլլար: (Ելնելով ռուբլու անկայունությունից, արժեքները բերվում են ԱՄՆ-ի դոլլարներով, 1991 թ. մակարդակով):

1992-93 թթ. արեգակնային ջերմային կոլեկտորների արտադրական մակերեսը կարելի է հասցնել 15-20 հազար քառ. մետրի (ընդհանուր արժեքը՝ 75-100 հազար դոլլար): Այս դեպքում ստացված էներգիան համարժեք է 2.25-3 հազար տոննա պայմանական վառելիքի: 100 մլն դոլլար արժողությամբ, 80 ՄՎտ հզորությամբ պարաբոլա-գլանային արեգակնային էլեկտրակայանի կառուցումն ու գործարկումը կարելի է իրականացնել 9 ամսից մեկ տարվա ընթացքում: Այն կարող է արտադրել տարեկան 280 մլն կՎտ/ժամ էլեկտրաէներգիա, որը համարժեք է 80 հազար տոննա պայմանական վառելիքի:

2. Հանրապետության տեխնիկական հողմային էներգապոտենցիալը թույլ կտա, նվազագույն արժեքներով հաշված, տարեկան արտադրել 1.6 մլրդ կՎտ/ժամ էլեկտրաէներգիա: Այժմ տեղակայված է 200 կՎտ հզորությամբ հողմակ: 1993-94 թթ. մինչեւ 200 կՎտ հզորությամբ հողմակների գումարային հզորությունը կարող է հասնել 2 ՄՎտ, տարեկան 2.5 մլն կՎտ/ժամ արտադրողականությամբ: Արժեքը՝ 2.5 մլն դոլլար: Համարժեքը՝ 1.48 հազար տոննա պայմանական վառելիք:

1992-93 թթ. մինչեւ 10 կՎտ հզորությամբ հողմակների տեղակայման ծավալը կարող է կազմել 0.5 ՄՎտ, էլեկտրաէներգիայի տարեկան արտադրանքը՝ 1.25 մլն կՎտ/ժամ, արժեքը՝ 0.9 մլն դոլլար, համարժեքը՝ 740 տոննա պայմանական վառելիք:

3. Հանրապետության ջրային պաշարների հաշվարկային էներգապոտենցիալը տարեկան կազմում է 21.8 մլրդ կՎտ/ժամ, որից այսօրվա դրությամբ տեխնիկապես մատչելին՝ 3.75 մլրդ. կՎտ/ժամ: Ներկայումս 23 հիդրոէլեկտրակայաններ, 1020 ՄՎտ գումարային հզորությամբ, տարեկան արտադրում են մոտավորապես 1.5 մլրդ կՎտ/ժամ էլեկտրաէներգիա (Սեւանից միայն ոռոգման նպատակով ջրի հոսքի դեպքում): Այժմ 12 փոքր ՀԷԿ-եր՝ 11.6 ՄՎտ գումարային հզորությամբ, անսարք վիճակում են, որոնք կարող են գործարկվել 1992-93 թթ.: 1992-96 թվերին հնարավոր է իրականացնել Ձորագետ եւ Դեբեդ գետերի վրա մեկական ՀԷԿ՝ 123 ՄՎտ գումարային հզորությամբ, տարեկան 460 մլն կՎտ/ժամ էլեկտրաէներգիայի արտադրանքով, երկու ՀԷԿ Արփա գետի վրա՝ 186 ՄՎտ, տարեկան 560 մլն կՎտ/ժամ արտադրանքով, մեկ ՀԷԿ Արգիճի գետի վրա՝ 22 ՄՎտ, տարեկան 42 մլն կՎտ/ժամ արտադրանքով, ինչպես նաեւ նախատեսված 371 փոքր հզորությամբ ՀԷԿ-ի մի մասի շինարարությունն ու շահագործումը:

Արեւի, քամու եւ ջրի էներգետիկայի բնագավառներում զանգվածայնորեն արտադրվող եւ միջազգային շուկայում առկա տեխնոլոգիաներից են

ա. պարաբոլա-գլանային արեգակնային էլեկտրակայաններ (80 ՄՎտ տեղակայված հզորության յուրաքանչյուր վատի արժեքը 2.9 դոլլար է, իսկ մեկ կՎտ/ժամ էլեկտրաէներգիայի ինքնարժեքը՝ 7-8.5 ցենտ),

բ. կիսահաղորդչային ֆոտո-էլեկտրական փոխակերպիչներ (տեղակայված հզորության մեկ վատի արժեքը 2-5 դոլլար է, արտադրվող մեկ կիլովատ ժամ էլեկտրաէներգիայի ինքնարժեքը՝ 20-30 ցենտ),

գ. արեգակնային ջերմային կայանքներ (մեկ քառակուսի մետր մակերեսում տեղակայված կայանքի արժեքը 30-50 դոլլար է),

դ. միջին հզորությամբ (100-300 կՎտ) հորիզոնական պտտման առանցքով եռաթիակ հողմակներ (տեղակայված հզորության մեկ վատի արժեքը 0.75-1.2 դոլլար է, էլեկտրաէներգիայի մեկ կՎտ/ժամի ինքնարժեքը՝ 5-7 ցենտ),

ե. մինչեւ 10 կՎտ փոքր հզորությամբ հողմակներ (տեղակայված հզորության մեկ վատի արժեքը 1.5-1.8 դոլլար է, էլեկտրաէներգիայի մեկ կՎտ/ժամի ինքնարժեքը՝ 5-7 ցենտ),

զ. փոքր հզորությամբ ՀԷԿ-եր (1կՎտ-ից մինչեւ 2 ՄՎտ, տեղակայված հզորության մեկ վատի արժեքը համապատասխանաբար 2-ից մինչեւ 0.5 դոլլար է, էլեկտրաէներգիայի մեկ կՎտ/ժամի ինքնարժեքը չի գերազանցում 4 ցենտը):

Համեմատության կարգով նշենք, որ ատոմային էլեկտրական կայանի տեղակայված հզորության մեկ վատի արժեքը 2.5-4 դոլլար է, մեկ կՎտ/ժամ էլեկտրաէներգիայի ինքնարժեքը՝ 12-14 ցենտ:

Բացի վերոհիշյալ տեխնոլոգիաներից, ստորեւ կբերվեն հեռանկարային որոշ ծրագրեր, որոնք կիրառում են գտել մի շարք երկրներում.

ա. արեգակնային լճակ՝ 5 ՄՎտ հզորությամբ,

բ. շոգետուրբինային արեգակնային մոդուլներ՝ 5 կՎտ միավոր հզորությամբ,

գ. արեգականաջրածնային մոդուլներ (մեկ քառ. մետրից՝ տարեկան 50 հազ. լ. ջրածնի արտադրությամբ),

դ. արեգակնային տնակներ, որոնք կապահովեն այդ տնակների սեփական էներգապահանջի 50-80 տոկոսը,

ե. արեգակնային աղազրկիչներ եւ չորացուցիչներ,

զ. ջրատար ճկուն խողովակներով միկրո ՀԷԿ-եր եւ այլ տիպի արեգակնա-հողմային հիդրոկուտակիչ կայաններ.

Առայժմ բացակայում են հուսալի գնահատականներ հանրապետության գեոթերմալ (երկրաջերմային) ներուժի վերաբերյալ: Այդ բնագավառը մեծ հեռանկար է խոստանում: Համեմատաբար լավ են ուսումնասիրված եւ այժմ կարելի է օգտագործել 37-65 ջերմաստիճանի տաք ջրերը: Երկրաջերմային էներգիայի բազմաթիվ օջախներ են հայտնաբերվել հանրապետության տարբեր վայրերում: Օրինակ, Սիսիանի շրջանում մեկ կիլոմետր խորության վրա ապարների ջերմաստիճանը հասնում է 99, իսկ 2.5-3 կմ խորությունում՝ 250-300-ի: Միայն մեկ կիլոմետր խորության վրա եղած ապարների ջերմության օգտագործումը համարժեք կլինի 18.5 մլն տոննա պայմանական վառելիքի:

Հանրապետությունում լիարժեք գնահատված չէ նաեւ կենսազանգվածի (կենսագազ) ներուժը: 1986 թ. տվյալներով, միայն ընտանի կենդանիների գոմաղբից տեսականորեն ստացվող գազը համարժեք կլինի 4 մլն տոննա պայմանական վառելիքի: Սրան պետք է ավելացնել տարեկան գոյացող կենցաղային, գյուղատնտեսական, այգեգործական այն թափոնները, որոնք կարող են դիտվել որպես կենսագազի հումք:

Տեղեկության համար նշենք, որ տնտեսության կայուն տարիներին (1982-87 թթ.) հանրապետությունում էլեկտրաէներգիայի միջին տարեկան արտադրությունը կազմել է 14.46 մլրդ կՎտ/ժամ, իսկ ծախսվել է 11.81, որից 1.8-ը կորուստներն են, իսկ 0.45-ը ատոմակայանի սեփական սպառումը (նշված 11.81 մլրդ կՎտ/ժամը համարժեք է 4.07 մլն տոննա պայմանական վառելիքի կամ 3 մլն տոննա մազութի):

Այդ տարիներին միջին հաշվով ջերմաէլեկտրակայանները արտադրել են 8.85, ՀԷԿ-երը՝ 1.47, ԱԷԿ-ը՝ 4.49 մլրդ կՎտ/ժամ: ■

«Վանքն առանց վանահոր»: Ինչո՞ւ

«Ազգ»-ն իր նախորդ համարներից մեկում անդրադարձել էր Սեւանի թերակղզում գործող ճեմարանին: Էջմիածնի հոգեւոր կենտրոնից հետո երկրորդը համարվող այս դպրանոցին եւ նրան կից գործող վանքին շունչ տվեց տեր Խորեն Մարտիրոսյանը: **«Բարությունը Աստծո կամքն է, իսկ կատարելությունն ու պարտքի զգացումը՝ ամենքիս»**, ասում էր երեսունհինգամյա աբեղան: Այդ սկզբունքով էլ առաջնորդվում էր նա, կարողանում էր աջակցության ու հովանավորության եզրեր հաստատել շրջանի քաղաքային խորհրդի հետ, վստահություն էր ներշնչում ինչպես ճեմարանի պատանիներին, այնպես էլ Սեւանի ողջ բնակչությանը, դարձել էր յուրաքանչյուր օջախի ամենացանկալի հյուրը, չէր զլանում եւ սիրով էր ընդունում հարսանյաց հանդիսությունները ու մկրտման արարողությունները: Եւ իզուր չէ, որ տեր Խորենն արժանացավ հոգեւոր կենտրոն այցելած Վազգեն Ա-ի եւ Գարեգին կաթողիկոսի օրհնանքին ու բարեհաճությանը: Իհարկե, աբեղան նրանց չէր կարող ներկայացնել այն իրավիճակը, որում գտնվում եւ ապրում էր ինքը. անշուք մի սենյակ, սպասավորներից զրկված սեփական ծանր առօրյա, ընթացող շինարարական աշխատանքների հետ կապված ֆինանսական քաշքշուկ...

Այս ամենին, սակայն, ավելանալու էր նաեւ ամենասարսափելին կատարվեց մի քանի գողություն, ճեմարանից «անծանոթները» հափշտակեցին հավաքված դրամը եւ թանկարժեք իրերը, որ շրջանի ներքին գործերի բաժնի կողմից մնաց չբացահայտված: Երբ վերջին անգամ զրուցում էի հոգեւոր հովվի հետ, նա արդեն գտնվում էր հուսահատության ու հուսախաբության մեջ: Դա 1991 թ. նոյեմբերն էր: Ճիշտ է, այժմ նրան փոխարինել է նոր տեսուչ Սասուն Վարդանյանը, սակայն վանքն ապրում է առանց վանահոր: Նման «Վանքն առանց վանահոր» հրապարակումով է հանդես եկել Սեւանի շրջանային եւ քաղաքային պաշտոնաթերթը, բայց որքան էլ տարօրինակ է առանց երեւույթը նախանշող պատճառների:

ՎԻԳԵՆ ՍԻՄՈՆՅԱՆ

ԱՎԵՏՈՒՄ

Արեգի 1-ին (մարտի 21-ին), ժամը 13-ին Գառնի Մայր Տաճարում կատարվելու է ծիսական արարողություն ի փառաբանումն Վահագնի ծննդի եւ Նոր տարվա:

Բոլոր Արի Հայերը հրավիրվում են վկա լինելու Վահագնի Աստվածային Զորության հաղթարշավի արշալույսին:

Խմբագրությունը Ռաֆիկ Համբարձումյանից ստացավ հետեւյալ հայտարարությունը

«Անարդարութիւնը եւ թանկութիւնը խեղդում են անպաշտպան բնակչութեանը: Ղեկավարութիւնն ու խորհրդարանը ժողովրդին անտէր են թողել: **Հայութեան դէմ Արցախից սկսուած պատերազմը ծաւալւում է:** Կուսակցութիւնների եւ իշխանութեան միջեւ միասնութիւն չը կայ: Փրկութեան ելքը պէտք է որոնենք: Ղեկավարութեանը, ընդդիմութեանը, այլ կազմակերպութիւններին եւ ժողովրդին յորդորում ենք ս.թ. մարտի 18-ին եւ 20-ին, ժ. 14-ին ներկայանալ Անկախութեան հրապարակ՝ Հայրենիքի վիճակը միասնաբար քննարկելու համար»:

digitised by A.R.A.R.@

Հայաստանը եւ Բալկանները

Հայաստանի Հանրապետության լիակատար պետական անկախություն ստանալուց եւ համաշխարհային ընկերակցության կողմից նրա աստիճանական ճանաչումից հետո, մեր քաղաքական գործիչների առջեւ անխուսափելիորեն կանգնում է երիտասարդ պետության արտաքին քաղաքական ուղղության եւ նրա հնարավոր կողմնորոշման խնդիրը: Հայաստանի արտաքին քաղաքականության մեջ ներկա փուլում առաջնությունը տրվում է հարեւան պետությունների՝ Թուրքիայի, Իրանի, Վրաստանի, Ադրբեջանի եւ Ռուսաստանի ու ԱՊՀ-ի մյուս երկրների եւ, վերջապես, Եւրոպայի խոշոր պետությունների ու ԱՄՆ-ի հետ հարաբերությունների զարգացմանը:

Այս երեք ուղղություններն այս կամ այն չափով բնորոշ են նախկին Միության բոլոր հանրապետություններին: Սակայն նրանց մոտ նկատելի են նաեւ ուրիշ կարգի միջպետական հարաբերությունների հաստատման ձգտումներ՝ էթնիկական, կրոնական, լեզվական ազգակցության հիմքի վրա: Այդ իմաստով ամենից եռանդուն գործունեություն ծավալել են նախկին ԽՍՀՄ թուրքալեզու եւ մահմեդական ժողովուրդները:

Որեւէ հեռանկար ունի՞, արդյոք, էթնիկական, կրոնական եւ լեզվական առումով մեկուսացած Հայաստանը:

Եթե դառնանք անցյալին, կարող ենք նկատել, որ Հայաստանը որոշակի մերձեցում ուներ Բալկանյան թերակղզու երկրների հետ: Բալկանյան պետությունները, Մերձավոր եւ Միջին Արեւելքի երկրների հետ միասին, կարելի է անվանել Հայաստանի հարեւանների երկրորդ գիծը՝ ելնելով աշխարհագրական եւ աշխարհաքաղաքական չափանիշներից:

Հայաստանը կապված է Բալկանների հետ ավելի քան հազարամյա կապերով. բալկանյան երկրների հետ միասին այն մտնում էր նույն պետական կազմավորումների (նախ՝ Բյուզանդական, ապա՝ Օսմանյան կայսրության) մեջ: Այդ վերջին ժամանակահատվածում, հատկապես 19-րդ դարի երկրորդ կեսից մինչեւ 20-րդ դարի առաջին տասնամյակները, սերտանում են հայ եւ բալկանյան ժողովուրդների կապերը ազատագրական գաղափարախոսության, մշակութային առնչությունների, թուրք զավթիչների դեմ միացյալ գործողություններ ծավալելու բնագավառում:

Արդեն յոթանասուն տարի է անցել, ինչ Թուրքիան եւ նրա բալկանյան հարեւանները գտնվում են «սառը պատերազմի» վիճակում, որը ժամանակ առ ժամանակ «տաք պատերազմի» է վերածվում (1974 թ. Կիպրոսի դեպքերը): Հայ-թուրքական հարաբերությունների ու նրանց զարգացման հեռանկարները վերլուծելիս, ցավոք, շատ հազվադեպ ենք անդրադառնում Թուրքիայի արտաքին քաղաքական գործունեության ընդհանուր ենթատեքստին այն շրջաններում, որոնք նրա երբեմնի գաղութներն էին, այսինքն՝ Մերձավոր Արեւելքում եւ Բալկաններում:

Ուշադիր հայացք նետելով այդ շրջանի վրա՝ պարզվում է, որ Թուրքիան բնավ անտարբեր չէ իր երբեմնի տիրույթների նկատմամբ եւ կցանկանար վերադարձնել դրանց գեթ մի մասը: Այս նպատակով ակտիվորեն օգտագործվում են Բուլղարիայի, Հունաստանի թուրք ազգային փոքրամասնությունը, Ալբանիայի, ինչպես նաեւ Սերբիայում եւ Մակեդոնիայում բնակվող, իսլամ ընդունած եւ թրքացած ալբանացիները (առնաուտները), Բոսնիայի ու Հերցեգովինայի, Սանջակի (Սերբիա) ու Բուլղարիայի սլավոն մահմեդականները:

Թուրքիայի նեոօսմանյան ծրագրերին նպաստում են նաեւ այլ հանգամանքներ: Այսպես, ոչ մի կերպ չի ավարտվում Կիպրոսի ճգնաժամը, եւ հունական ու թուրքական համայնքների միջեւ երկխոսությունը դեռեւս պտուղ չի տալիս: Սակայն, ինչ լուծում էլ ստանա կիպրոսյան խնդիրը, մի բան ակնհայտ է. Հյուսիսային Կիպրոսն ամբողջովին թուրքական է դարձել:

Թուրքերի նշանակալից հաջողությունը կարելի է համարել նաեւ թուրք բազմաքանակ փոքրամասնության այսօրվա վիճակը Բուլղարիայում Ժիվկովի վարչակարգի տապալումից եւ «ժողովրդավար» Ժելեւի իշխանության գլուխ գալուց հետո: Դադարեցնելով դեպի Թուրքիա փախստականների հոսքը եւ նրանց մեծ մասին նախկին բնակավայրերը վերադարձնելով՝ նոր բուլղարական կառավարությունը մի քայլ առաջ էլ արեց, այնպես որ թուրքերն այժմ շոշափելի կշիռ ունեն երկրի հասարակական-քաղաքական կյանքում (մոտ 50 տեղ խորհրդարանում): Ինչպես սպասվում էր, չուշացան նաեւ թուրքերի ինքնավարության եւ նույնիսկ Բուլղարիայում սլավոնա-թուրքական ֆեդերացիա ստեղծելու պահանջները:

Որոշակի առաջընթաց է նկատվում նաեւ Հարավսլավիայի օսմանյան տիրույթներում: Մի ժամանակ սուլթանների կողմից սիրված Բոսնիան ստացավ իր առաջին նախագահին ի դեմս Ալիյա Իզետբեգովիչի, որը հանրապետության անկախության հռչակումից հետո սպասում է իր նախկին սյուզերեն Թուրքիայի ռազմական օգնությանը դիմել ընդդեմ հարեւան Սերբիայի եւ Չեռնոգորիայի «հարձակողական նկրտումների»:

Ալբանիան, որի իսլամ մեծամասնությունը միշտ սերտորեն կապված էր Թուրքիայի կառավարող շրջանների հետ, անցյալ տարվա հոկտեմբերին վերջինիս հետ ռազմական համագործակցության մասին պայմանագիր ստորագրեց: Հատկանշական է, որ Ալբանիայի նախագահ Ռամիզ Ալիյան, պատասխանելով թղթակիցների հարցերին, նշեց, որ այդ համագործակցությունը հատուկ նշանակություն ունի՝ հաշվի առնելով Բալկաններում ուժերի հնարավոր վերադասավորումը եւ Սերբիայի, Հունաստանի, Չեռնոգորիայի եւ Բուլղարիայի միջեւ ստեղծվելիք հնարավոր միությունը: Ի դեպ, Իսլամական կոնֆերանս կազմակերպության վերջին նիստում Ալբանիան դարձավ առաջին եվրոպական երկիրը (բացառությամբ Թուրքիայի), որն ստացավ դիտորդի կարգավիճակ (հաջորդը լինելու է Հյուսիսային Կիպրոսը, կամ Բոսնիան ու Հերցեգովինան):

Թուրքիայի «բալկանյան» քաղաքականության համար ամենաթանկ նվերներից մեկը դարձավ սոցիալիստական համակարգի փլուզումը: Աղքատ, քաղցած եւ սառած Բուլղարիայում ու Ռումինիայում (կարդա՝ Վրաստանում եւ Հայաստանում) իշխանության գլուխ եկած նոր առաջնորդները, հրաժարվելով իրենց հյուսիսային «բարեկամների» ավանդական խնամակալությունից, իրենց հայացքներն ուղղեցին դեպի Արեւմուտք, դեպի իրենց արեւելյան սահմաններում դրա մերձավոր ներկայացուցիչը՝ Թուրքիան, որն իր տնտեսական զարգացմամբ զգալիորեն գերազանցում է նրանց: Իր նկատմամբ այս երկրների ավանդական պահանջատիրության փոխարեն Թուրքիան առաջարկեց նրանց, ինչպես նաեւ նախկին խորհրդային մերձսեւծովյան հանրապետություններին, Հայաստանին եւ Ադրբեջանին, Սեւծովյան տնտեսական համագործակցության գաղափարը: Թուրքիայի անժխտելի տնտեսական առաջնության եւ իր համար բարեհաջող ազգային ու ժողովրդագրական դասավորության պայմաններում Սեւ ծովը կարող է դառնալ Թուրքիայի ներքին ծով, միաժամանակ Ռուսաստանին դուրս մղելով Կովկասից եւ Բալկաններից, այսինքն՝ ռուսական արեւելյան քաղաքականության երկու ավանդական հենակետերից:

Այսպիսով, նոր ժամանակները հղի են հին վտանգներով: Այն արգելքներն ու վտանգները, որոնք կենսական հետեւանքներ կարող են ունենալ, շատ կողմերով նույնն են եւ՛ մեզ, եւ՛ բալկանյան ժողովուրդների համար: Տնտեսության ճգնաժամային վիճակը, ազգամիջյան բախումները, Ռուսաստանի ժամանակավոր նահանջը արեւելյան հարցում ունեցած իր ռազմավարական դիրքերից, ժողովրդավարության հաճախակի աղավաղված իմաստով ըմբռնումը (այսինքն, որպես հրաժարում ավանդական կապերից ու ձգտումներից) դարձյալ բալկանյան ժողովուրդներին, Վրաստանին ու Հայաստանին դուրս են բերում ուղեխաչի առաջ: Հզոր հարեւանի հետ մեր հարաբերությունների ճանապարհին խոշոր անախորժություններից խուսափելու համար մեզ անհրաժեշտ է բալկանյան ժողովուրդների հետ ավելի շատ փոխադարձ առնչություններ ունենալ, սերտ հարաբերություններ հաստատել՝ վերադառնալով մեր դարավոր կապերի ակունքներին:

Բալկաններում Թուրքիայի դիրքերի ուժեղացման պայմաններում հատուկ դեր է բաժին ընկնում Հունաստանին: Լինելով բալկանյան ամենազարգացած երկիրը, ՆԱՏՕ-ի եւ Եւրոպական միության անդամ, Հունաստանը հետզհետե դառնում է բալկանյան քրիստոնյաների առաջնորդ: Հունաստանի դերը հանգիստ չի տալիս թուրք պաշտոնյաներին: Ինչպես հայտնի է, վերջերս Հունաստանը փոխադարձ օգնության եւ համատեղ պաշտպանության պայմանագրեր է կնքել Ռումինիայի եւ Բուլղարիայի հետ: Սակայն նոր բալկանյան միության կառուցումը, որը հավանաբար կձեռնարկի Հունաստանը, էապես դժվարանում է Հարավսլավիայի փլուզման հետեւանքով, քանի որ, ինչպես եւ նախկինում, դարձյալ երեւան է գալիս «մակեդոնական հարցը» (*տես «Երկիր», 1991 թ. դեկտեմբերի 11-13*): Մակեդոնիան [illegible] կերպով օգտագործվելու է Թուրքիայի կողմից որպես այս աշխարհամասում Հունաստանի եւ Սերբիայի հակակշիռ, ըստ որում, հնարավոր է այդ երկու պետությունները տարաձայնություններ ունենան Բուլղարիայի հետ, որը շտապեց առաջինը ճանաչել Մակեդոնիային, եւ դրա հետ մեկտեղ նաեւ Բոսնիայի եւ Հերցեգովինայի անկախությունը:

Մեր կարծիքով, երկպառակությունների վտանգավոր սերմերը, որոնք միմյանցից բաժանում են բալկանյան ժողովուրդներին, վաղ թե ուշ զիջելու են իրենց տեղը Թուրքիային սահմանակից այդ երկրների ապագայի մասին սթափ դատողություններին: Եթե Հունաստանը, Սերբիան, Չեռնոգորիան, Բուլղարիան, Ռումինիան եւ Մակեդոնիան մինչեւ դարի վերջը չկարողանան ընդհանուր լեզու գտնել եւ չմիավորեն իրենց ջանքերը, ապա գալիք դարում Բալկանյան թերակղզու քարտեզը ավելի շատ հիշեցնելու է նախկին Օսմանյան կայսրության վարչական բաժանումը, քան հինգհարյուրամյա օսմանյան լծից հետո այդքան տառապանքներով ձեռք բերված անկախ պետությունների ներկա համակարգը:

Հաշվի առնելով Բալկաններում կատարվող անցուդարձերի կարեւորությունը, նրանց որոշակի ազդեցությունը մեր հարեւան պետության քաղաքականության վրա, նկատի ունենալով նաեւ Բալկաններում եւ Կովկասում տեղի ունեցող շատ զուգընթացների նմանությունը, Հայաստանը պետք է մշակի իր սեփական «բալկանյան» քաղաքականությունը, առանձնացնելով այն Եւրոպայի եւ նույնիսկ Արեւելյան Եւրոպայի երկրների հետ փոխհարաբերությունների ընդհանուր համատեքստից:

ԱՇՈՏ ՀՈՎԱԿԻՄՅԱՆ
բանասիրության թեկնածու

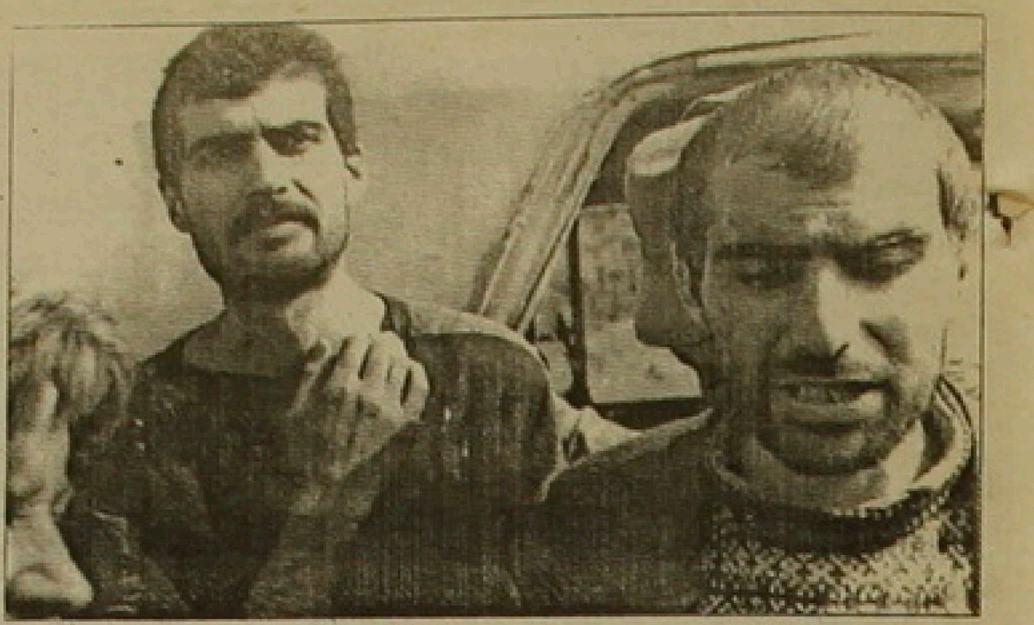

Հայ պատանդները վերադարձվում են — Լուսանկարը ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՕՁԱՆՅԱՆԻ

Կողմերը պատանդներ են փոխանակում

Վեց հոգի Շուշիում, ութն էլ Աղդամում զոհվել են մարտի 16-ի գիշերը հայկական դիրքերից արված հրթիռակոծության հետեւանքով: Այս մասին «ԻՖ»-ին հայտնեցին տեղական ներքին գործերի բաժնից:

Ըստ այդ աղբյուրների, Աղդամում կան 11, Շուշիում 8 վիրավոր: Երկու քաղաքներում էլ ավերածություններ կան: Հրետակոծվել են նաեւ Ֆիզուլու շրջանի Ջուվարլի, Չիման, Ղաջար եւ Ղարամամեդլի գյուղերը եւ Լաչինի շրջանի որոշ գյուղեր: Ինչպես հավաստում են Լաչինի շրջանի ներքգործբաժնում, կրակը բացվել էր Հայաստանում տեղակայված 7-րդ բանակի կրակակետից եւ ռազմական ուղղաթիռից: Հայտնեցին նաեւ, թե ռազմական ուղղաթիռները կրակել են նաեւ Շուշի-Լաչին ճանապարհով շարժվող մարդատար ավտոբուսի վրա, որի հետեւանքով զոհվել են 4, վիրավորվել 8 ուղեւոր:

Հայկական աղբյուրները հայտնում են, թե երկուշաբթի օրը գնդակոծման է ենթարկվել Շահումյանի շրջանի Ղարաչինար գյուղը: Զոհերի մասին տվյալներ առայժմ չկան:

Ըստ ճշտված տվյալների, մարտի 15-ի երեկոյան Ստեփանակերտի վրա արձակվել են «Գրադ» կայանքի 18 արկ: Զոհեր չկան:

Աղդամի ներքգործբաժնից երկուշաբթի առավոտյան «ԻՖ»-ին հայտնեցին, թե անցած կիրակի Ասկերանի եւ Աղդամի շրջանների սահմանագլխին փոխանակվել են պատանդներ: Հայկական կողմը ադրբեջանցիներին է հանձնել խոջալվեցի 13 եւ ղարադաղլեցի 7 հոգու: Ադրբեջանցիներն արձակել են նույնքան գերիների: Երեւանից հայտնեցին, որ պատանդների փոխանակումը շարունակվում է: ■

Թուրքիայում հրատարակված երկու գրքի մասին. «Գյավուրի թաղամասը» եւ «Տատիկիս հեքիաթները»

Թուրքական «Իկիբինե դողրու»-ն ընդդիմադիր մամուլի ծանրակշիռ թերթերից է: Փետրվարի 2-ի համարի արվեստի եւ մշակույթի էջից տեղեկանում ենք (էջը վարում է թերթի հոդվածագիր սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության նախագահ Դողու Փերինչեքի կինը՝ տիկ. Շուլե Փերինչեքը, ծագումով հայ), որ վերջերս Թուրքիայում հրատարակվող բազում գրքեր անդրադառնում են հայերի ու թուրքերի միասին ապրած «լավ» օրերի հիշատակներին:

Ըստ հոդվածագրի, դրանցում արծարծված են այն գործերն ու ձեռքբերումները, որոնց հասել են երկու ժողովուրդները համատեղ աշխատանքի ու ջանքերի շնորհիվ:

Սերդար Ջանի «Նենեմին մասալլարը» գիրքը պատմում է հեղինակի տատիկի մասին: Հոդվածում նշվում է, թե «գիրքը առիթ է ընծայում հայացք նետել պատմության խորքերից մեզ հասնող Թուրքիայում ապրող հայ փոքրամասնության ապրելակերպին, որը ընթերցողներին է հրամցվում քաղցրանուշ մի տատիկի՝ իր թոռանը պատմած հեքիաթների ձեւով»: Գիրքն որպես բնաբան գրված է. «Իմ տատիկի հինա դրած մազերին գրված էր ստանված լեզուների եւ մշակույթների թվականը»:

Գիրքը նվիրում եմ մեկուկես միլիոն անմեղներին: Սերդար»:

Հոդվածում հիշատակվող հաջորդ՝ «Գյավուրի թաղամասը» գրքի հեղինակը ստամբուլահայ գրող Մկրտիչ Մարգոսյանն է, որն այս երկի համար 1988-ին արժանացել է Ֆրանսահայ գրողների միության «Էլիզ Գալուստյան» մրցանակին:

Մկրտիչ Մարգոսյանի շնորհիվ, որը հայտնի է Ստամբուլի հայկական դպրոցներում ունեցած իր ուսուցչական գործունեությամբ, ծանոթանում ենք քահանա Արտենի, դարբին Տիգրանի, ժամկոչ Ուսոյի հետ: Տեսնում ենք նաեւ այս մարդկանց հոգու խորքը՝ թաքնված առօրեական հոգսերի ետեւում:

Վեպում կենդանի պատկերներով նկարագրվում է գյավուրների թաղամասի անաղմուկ, բայց հարուստ ու բովանդակալից կյանքը:

1987 թ. Շուլե Փերինչեքը նույն թերթում տպագրել էր մեկ այլ ծավալուն հոդված՝ «Բեզիմ էրմենիլեր» («Մեր հայերը») վերնագրով: Հեղինակն անդրադառնում էր Թուրքիայի տարածքում հայերի կատարած հսկայածավալ աշխատանքներին, եւ ի պատասխան դրա թուրքական կառավարության [illegible] վերաբերմունքին: Թեեւ «Գյավուրի թաղամասի» առթիվ գրած հոդվածը ստորագրված չէ, սակայն նրանում տեղ գտած տողերը վերոհիշյալ հոդվածից հուշում են, որ նրա հեղինակը եւս Շուլե Փերինչեքն է:

«Տիգրան Չուխաջյանը, որին Արեւմուտքում «Թուրքիայի Վերդի» էին կոչում, մերն է: Թուրքերենի առաջին ստուգաբանական բառարանը կազմել է Պետրոս Քերեսթեճյանը», գրում է Փերինչեքը: Հանրածանոթ գրող, Թուրքիայից երեք անգամ Նոբելյան մրցանակի ներկայացված Յաշար Քեմալը ընկերակցել է Վիլյամ Սարոյանին, վերջինիս Թուրքիա եղած ժամանակ: Փանդիկյանները, Թերզյանները, Ղուկասյանը եւ մյուսները մեծ ավանդ են ներդրել Անատոլիայում: Շրջանի զարգացմանն իրենց երախտիքն են բերել շատ հայեր՝ մեր հայերը»:

Այսօր Թուրքիայում տիկին Փերինչեքի նման հարյուր հազարներ կան, որոնք ինչ-ինչ պատճառներով կրոնափոխ կամ անվանափոխ են եղել, եւ որոնց իսկական ինքնությանն անտեղյակ են ստամբուլահայերը: Համայնքը չի ճանաչում Թուրքիայի տարբեր շրջաններում բնակվող «գաղտնի հայերին»: Փերինչեքի նմանները տասնամյակից ի վեր հակասական հոգեվիճակ են ապրում: Մի կողմից նրանք անում են ամեն ինչ՝ չբացահայտելու իրենց ինքնությունը, մյուս կողմից՝ «փոքրիկ ծեսերով» փորձում են տալ իրենց հոգու պարտքը:

Ռ. Հ. Ա.

digitised by A.R.A.R.@

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը

Հայաստանի Հանրապետության Ֆինանսների նախարարությանը

Հայաստանի Հանրապետության Գլխավոր դատախազին

Հայաստանի Գերագույն խորհրդի մարտի 16-ի երեկոյան նիստում ՀՌԱԿ պատգամավորական խմբակցությունը հանդես եկավ հետեւյալ հայտարարությամբ:

«Ազգ» թերթի սույն թվականի փետրվարի 29-ի համարում տպագրվել է **«Էկոնոմտեխնոէկոնոմիկայի նախարարություն խաղերը, կամ ո՞վ պետք է հատուցի վնասը»** հոդվածը: Այն վերաբերում է էկոնոմտեխնոյի էկոնոմիկայի նախարարության վերակազմելու ժամանակ էկոնոմտեխնոյի նախագահ Հ. Բագրատյանի կողմից այնպիսի գործողություններ կատարելուն, որոնք ակնհայտորեն դուրս են եկել օրենքով նրան վերապահված իրավունքների եւ լիազորությունների սահմաններից եւ էական վնաս են պատճառել պետական շահերին: Թերթի խմբագրությունն ստացել է **«Ի՞նչ է պատահել»** հեգնական վերտառությամբ պատասխան, եւ այն էլ ոչ թե հասցեատիրոջ, այլ էկոնոմիկայի նախարարության գործերի կառավարչի, տվյալ դեպքում ոչ իրավասու պաշտոնատար անձի ստորագրությամբ: Այստեղ նա, նենգափոխելով հոդվածագրի կողմից արված հարցադրումները, արդարացնում է նշված գործողությունները, կամայական մեկնաբանումներ է տալիս **«ՀՀ կառավարության կազմի եւ կառուցվածքի մասին»** Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի 1991 թ. դեկտեմբերի 4-ի օրենքին, հենվում է գոյություն չունեցող օրենքի վրա:

Բանն այն է, որ Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի հիշյալ օրենքը միայն հաստատել է կառավարության կազմը եւ կառուցվածքը: Այն նախկինում գոյություն ունեցող նախարարությունների կամ գերատեսչությունների վերակազմավորման մասին որեւէ դրույթ չի պարունակում: Այդ հարցը լուծում է օրենքին կից եւ օրենքի հետ միասին Գերագույն խորհրդում հաստատված տեղեկանքը, որտեղ [illegible] նշված է, թե **«ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությունը ներառելու է ՀՀ էկոնոմտեխնոյը, արտաքին տնտեսական կապերի նախարարության գերակշիռ մասը եւ պետական լիցենզիաների դեպարտամենտը»: «Ներառում»** տերմինը ինքնին ցույց է տալիս, որ այդ երեք գերատեսչությունները պետք է միացվեն էկոնոմիկայի նախարարության մեջ, որպիսի կարգը տառացիորեն համապատասխանում է ՀՀ Քաղ. օր. 37-րդ հոդվածին: Նախկինում գոյություն ունեցած իրավաբանական անձանց օրենքով թույլատրված ձեւերից որեւէ մեկով վերակառուցելու հարցը, համաձայն ՀՀ Նախարարների խորհրդի 1990 թ. սեպտեմբերի 27-ի **«ՀՀ կառավարության մասին»** օրենքին համապատասխան նախարարությունների ու գերատեսչությունների վերակառուցման հետ կապված հարցերը» թիվ 430 որոշման, կարող էր լուծել միայն ՀՀ Նախարարների խորհուրդը: Մինչդեռ դա արել է պրն. Հ. Բագրատյանը 1991 թ. դեկտեմբերի 12-ի իր հրամանով եւ հետաձգած թվով՝ դեկտեմբերի 6-ից: Նա լուծարել է էկոնոմտեխնոյը եւ աշխատանքից ոչ մի օր չկտրված նրա բոլոր աշխատողներին վճարել է մեկ ամսվա արձակման նպաստ, իսկ ապա աշխատակիցների նոր դիմումներով նրանց նույն օրվանից նորից ընդունել է աշխատանքի: Աշխատողների որոշ տոկոսը ընդունվել են այսպես կոչված **«մրցութային կարգով»**: Այդպիսի կարգ աշխատանքային օրենսդրությամբ պետական կառավարման մարմինների վերաբերյալ գոյություն չունի: Այստեղ կարող էր գործել միայն փորձաշրջանի կամ ատեստացիայի (ընդունվողի որակավորման ստուգման) կանոնը:

ՀՀ կառավարությունը **«ՀՀ կառավարության նոր կառուցվածքի հետ կապված միջոցառումների մասին»** թիվ 54 որոշումն ընդունել է միայն Հ. Բագրատյանի հրամանից մեկ ամիս 15 օր հետո՝ 1992 թ. հունվարի 26-ին: Ընդսմին, այդ որոշումը էկոնոմտեխնոյի լուծարում չի էլ նախատեսում: Այն, ճիշտ է՝ հետին թվով, բայց խոսում է էկոնոմտեխնոյի վերակազմավորման մասին:

Ի դեպ, նույն անօրինական գործողությունները պրն. Հ. Բագրատյանը կատարել է նաեւ 1990-ին Պետպլանը էկոնոմտեխնոյի վերակառուցելիս:

Միաժամանակ գտնում ենք, որ տեղի ունեցածը հետեւանք է նաեւ ՀՀ կառավարության կողմից պետական կառավարման մարմինների վերակառուցման գործում թույլ տրվող այլ խախտումների եւ թույլ հսկողության: Այսպես՝ ՀՀ 1991 թ. դեկտեմբերի 19-ի օրենքի համաձայն պարենի եւ մթերքների նախարարությունը պետք է ներառեր սննդարդյունաբերության, հացամթերքների նախարարությունները եւ թռչնարդը: Սակայն հետագայում, առանց Գերագույն խորհրդի գիտության եւ հավանության, կառավարությունը փոխել է այդ կառուցվածքը, թռչնարդը հանել այդ կառույցներից, սկզբում ենթարկել գյուղատնտեսության նախարարությանը, իսկ ապա վերացրել այն: Այստեղ անտեսվել է ՀՀ Քաղ. օր. 38-րդ հոդվածի պահանջը, ըստ որի իրավաբանական անձ հանդիսացող պետական կազմակերպությունները դադարեցվում են այն մարմնի, տվյալ դեպքում Գերագույն խորհրդի կողմից, որի որոշմամբ դրանք կազմվում են: Բացի այդ, ՀՀ կառավարությունը 1992 թ. հունվարի 26-ի որոշմամբ նախատեսել է էկոնոմտեխնոյի վերակազմավորում, բայց անհարկի ձեւով նշել է լուծարային հանձնաժողով ստեղծելու մասին, չորոշելով, թե նրա վրա ինչ պարտականություններ են դրվում: Այս որոշումը, թեպետեւ նշանակություն չի ունեցել, որովհետեւ էկոնոմտեխնոյը արդեն իսկ լուծարվել էր Հ. Բագրատյանի հրամանով, բայց պարունակում է իրավական, հետեւաբար եւ տնտեսական բնույթի անճշտություններ:

Ելնելով վերոգրյալներից, անհրաժեշտ ենք համարում, որ.

1. ՀՀ Ֆինանսների նախարարությունը էկոնոմիկայի նախարարությունում ստուգի 1990 թ. Պետպլանը էկոնոմտեխնոյի եւ 1991 թվականին էկոնոմտեխնոյը էկոնոմիկայի նախարարության վերակառուցելիս տեղ գտած փոփոխությունների հետ կապված հարցերը: Պետք է պարզել նաեւ, թե որքա՞ն են եղել հիշյալ գերատեսչությունների աշխատավարձի վարձատրման ֆոնդերը 1990 եւ 1991 թվականներին եւ փաստացի որքա՞ն գումարներ են ծախսվել, նույն ժամանակամիջոցներում օգնություն եւ պարգեւատրումներ որքա՞ն են վճարվել, չի՞ օգտագործվել արդյոք թափուր հաստիքների աշխատավարձի գումարը, որը օրենքով չի թույլատրված: Նախարարությունը պետք է նաեւ հանրագումարի բերի նշվածները, ակտավորի այն եւ հանձնի համապատասխան մարմիններին:

2. ՀՀ գլխավոր դատախազը «Ազգ» թերթում տպագրված հոդվածի եւ սույն հարցադրման հիման վրա գործողություններ կատարի պարզելու Պետպլանը էկոնոմտեխնոյի եւ այնուհետեւ էկոնոմտեխնոյը էկոնոմիկայի նախարարության վերակառուցելիս անօրինական վճարումների ձեւով պետությանը էական վնաս պատճառելու հանգամանքի համապատասխանությունը ՀՀ Քր. օր. 183 հոդվածով նախատեսված հանցակազմի հետ:

3. Կառավարությունը պարզի, թե ինչպե՞ս են կատարվել Նախարարների խորհրդի 1991 թ. դեկտեմբերի 19-ի «ՀՀ կառավարության կազմի եւ կառուցվածքի մասին», «ՀՀ օրենքի կատարման միջոցառումների մասին» թիվ 686 որոշման 2-րդ եւ 3-րդ կետերի հանձնարարականները եւ մասնավորապես ինչպե՞ս է եղել, որ էկոնոմտեխնոյի նախագահի գործողությունները նախորդել են կառավարության հիշյալ որոշմանը: Միաժամանակ պետք է պարզել ՀՀ կառավարության վերը նշված երեք որոշումների մեջ տեղ գտած իրավաբանական անճշտությունները, որոնք վերաբերում են կառավարման մարմինների վերակառուցման եւ լուծարի տարբերություններին:

Մարդասիրական նպաստներով Երեւան էր այցելել նաեւ մի թուրք պրոֆեսոր

Նախկին խորհրդային հանրապետություններին արտասահմանյան մարդասիրական օգնության բժշկական հարցերով պատասխանատու մի խումբ փետրվարի 27-ից սկսեց իր այցելությունները Մոսկվա, Մինսկ, Կիեւ, Քիշնեւ... Երեւան: Օգտվելով խմբի երեւանյան ժամանումից, հանդիպեցինք եւ զրուցեցինք նրա անդամներից թուրք պրոֆեսոր ԹԱՀԱՆ ԹԵՔԻՋԻ հետ:

– Նախքան այս ճամփորդությունը թուրքական կառավարությունը ձեզ հատուկ տեղեկություններ տվե՞ց Հայաստանի վերաբերյալ:

– Այո, իհարկե: Մեր արտգործնախարարությունում ասացին, թե Թուրքիան անհամաձայնություններ չունի Հայաստանի հետ, արգելքներ չկան եւ այլն:

– Կարո՞ղ եք հիշել, թե երբ ասվեց դա ձեզ:

– Կարծեմ փետրվարի 24-ին կամ 25-ին:

– Դա կարեւոր է, որովհետեւ վերջին շաբաթների ընթացքում թուրքական մամուլը սկսեց բորբոքել ժողովրդին, հակահայկական տրամադրությունները խորացան: Նախագահ Թուրգութ Օզալը խիստ հայտարարություններ արեց, սպառնալով նույնիսկ փակել Հայաստանի հետ սահմանային դռները, որոնք պետք է նպաստեին մարդասիրական օգնության ճանապարհը կարճելուն: Նշենք նաեւ, որ Ամերիկայից Հայաստանին ուղարկված 6 հազար տոննա օգնությունը «լղվել է» Մերսինի նավահանգստում թուրքական կառավարությունից բեռնաթափման թույլտվություն չստանալու պատճառով: Ինչպե՞ս եք գնահատում այս իրողությունը:

– Ոչ Օզալի հայտարարություններին, ոչ էլ Մերսինի նավահանգստի պատահարներին տեղյակ չեմ: Երբ ճամփորդության էինք պատրաստվում, ոչ մի հարց չկար: Թուրքիան Վաշինգտոնում հայտարարել էր, թե բացում է իր սահմանային դռները: Սակայն մի հանգամանք կա. «մարդասիրական օգնության» անվան տակ զենք փոխադրելուն Թուրքիան չէր կարող եւ չի կարող արտոնություն տալ: Այդ պատճառով, բացի Կարմիր խաչից եւ նման հանրածանոթ կազմակերպություններից, մնացած բոլոր օգնությունները մանրազնին ստուգվելու են, որը օգտակար կլինի բոլոր տնտեսություններից: Գուցե դրա հետ են կապված նորությունները, չգիտեմ: Հիմա պետք է մեկնենք Բաքու, ուր ապրում են մեզ հետ պատմական կապեր ունեցող թուրքեր: Բնական է, երբ նրանք որեւէ կերպ վնասվում են, ապա դա իր ազդեցությունն է ունենում Թուրքիայում: Նույն կերպ է անդրադառնում մեզ վրա եւ Հայաստանի վիճակը, քանզի այս անգամ էլ հիշում ենք Օսմանյան կայսրության շրջանում ունեցած մեր կապերը: Այսօրվա Թուրքիան որդեգրել է Մուստաֆա Աթաթուրքի կարգախոսը՝ երկրում խաղաղություն, աշխարհում խաղաղություն: Թուրքիան այսօր հակված է շրջանում խաղաղություն հաստատելու քաղաքականությանը եւ Հայաստանի, Վրաստանի ու Ադրբեջանի հետ տնտեսական, առեւտրական եւ գիտական կապեր հաստատելուն:

– Որպես թուրք, ինչպե՞ս Ձեզ զգացիք Հայաստանում: Ի՞նչ տպավորություններ ունեք:

– Ես Ստամբուլում եւ Անկարայում հայ ընկերներ ու բարեկամներ ունեմ, ուստի, օգտվելով ներկայացած առիթից, ցանկացա անպայման տեսնել Հայաստանը:

Այստեղ շատ ջերմ վերաբերմունքի արժանացա, մանավանդ ձեր առողջապահության նախարարի եւ փոխնախարարի կողմից: Վերջինս պրն. Դեմիրճյանը նույնիսկ ինձ հետ թուրքերեն էր խոսում: Կարճ ասած, ես ինձ զգում էի ինչպես իմ տանը:

– Պատմեք խնդրում եմ այստեղ կատարած Ձեր աշխատանքների մասին:

– Մեր խումբը երեք մասի էր բաժանվել, որպեսզի կարճ ժամանակամիջոցում կարողանայինք պատկեր կազմել Հայաստանի առողջապահական ընդհանուր վիճակի մասին՝ հիվանդանոցներ, հանրային առողջություն եւ դեղորայքի պահանջարկ: Խումբը զբաղվում էր հիվանդանոցներով: Այցելեցինք բոլոր նորակառույց հիվանդանոցները, որոնք լավ տպավորություն թողեցին ինձ վրա: Մանավանդ մանկական հիվանդանոցը, ուր աշխատում է պրն. Բաբլոյանը: Այդտեղ նորագույն միջոցներով երիկամների պատվաստում է կատարվում: Շատ կազմակերպված հաստատություն է: Կարող եմ ասել, որ մոտ ժամանակներս առողջապահության բնագավառում Հայաստանը կդառնա շրջանի ամենախոշոր եւ առաջնակարգ երկիրը: Իհարկե, դեռեւս նոր անկախացած եւ պատերազմի մեջ գտնվող Հայաստանը դժվարություններ ունի, սակայն, հավատացեք ինձ, դրանք շատ կարճ ժամանակամիջոցում կհաղթահարվեն:

– Գովեստից զատ, դժգոհություններ չունե՞ք:

– Ոչ, ամեն ինչ շատ լավ էր, միայն թե հյուրանոցում շատ ցուրտ էր, բավական մրսեցինք: Տաք ջուր չկար, չկարողացանք նույնիսկ լվացվել, զուգարաններն էլ վատ էին գործում: Սակայն մեր նկատմամբ ցուցաբերված ուշադրությունն ու հոգատարությունը մոռացնել տվեցին ամեն ինչ:

– Ինչպե՞ս եք պատկերացնում Հայաստան-Թուրքիա հետագա հարաբերությունները:

– Կարելի է համագործակցության ամեն տեսակ ծրագրեր մշակել: Ըստ իս, արգելքներ չկան: Կարելի է դա անել մարդկային հարաբերությունների շրջանակներում: Այս անգամ մենք փոխադարձաբար միմյանց հայտնեցինք մեր բարյացակամությունը, որը պետք է վավերացնել երկու երկրների առողջապահության նախարարների համաձայնությամբ: Իմ ստացած տպավորությունները, անշուշտ, [illegible] մեր նախարարությանն ու ղեկավարությանը:

Պատրաստեց [illegible]

ՄԱԿ-ը Վենսին խաղաղարար նոր առաքելություն է վստահում Կովկասում

Ամերիկյան «Նյու Յորք Թայմզ» թերթը մարտի 14-ի համարում իր թղթակից Պոլ Լուիսի գրչով ներկայացնում է ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բութրոս Ղալիի բանագնաց Սայրըս Վենսի նոր առաքելությունը Կովկասում, Արցախյան հարցի խաղաղ կարգավորման նպատակով:

Միացյալ Ազգեր, մարտի 13 – Նախկին պետքարտուղար Սայրըս Ռ. Վենսին, որ Հարավսլավիայում հունվարին միջնորդ էր հանդիսացել քաղաքացիական պատերազմին վերջ տալու գործում, այսօր ՄԱԿ-ի կողմից խնդրվեց խաղաղության նոր առաքելություն ստանձնել Կովկասի շրջանում, որտեղ Հայաստանն ու Ադրբեջանը գտնվում են պատերազմի եզրին:

Պրն. Վենսի այս նոր առաքելությունը այստեղ տարբեր պաշտոնատարների կողմից գնահատվում է որպես օրինակ դոկտ. Ղալիի այն նոր քաղաքականության, որը կոչվում է կանխարգելիչ դիվանագիտություն, այսինքն՝ փորձել վեճերը հենց սաղմում խեղդել, նախքան դրանց վերածվելը լայնածավալ կոնֆլիկտի:

Անվտանգության խորհրդի հունվարյան նիստում նախագահ Բուշը եւ աշխարհի մյուս առաջնորդները ՄԱԿ-ից պահանջում էին ավելին անել տագնապները հաղթահարելու գործում: Գլխավոր քարտուղարից պահանջվում էր կոնկրետ հանձնարարականներ ներկայացնել հուլիսին, կազմակերպության խաղաղարար եւ խաղաղապահ դերի կատարելագործմամբ:

Պրն. Վենսի առաքելությունը նախապատրաստելու ընթացքում, ասում են ՄԱԿ-ի պաշտոնատարները, դոկտ. Ղալին սերտ աշխատել է իր նոր տեղակալի՝ Վլադիմիր Ֆ. Պետրովսկու հետ, որ նախապես Խ. Միության արտաքին գործերի փոխնախարարն էր:

Պրն. Վենսին Հայաստան եւ Ադրբեջան ուղարկելու մասին գլխավոր քարտուղարի որոշումը համընկնում է Եվրոպայում անվտանգության եւ համագործակցության խորհրդաժողովի նախագահի որոշմանը՝ Չեխոսլովակիայի արտգործնախարար Ժիրի Դիենստբիերին նույն առաքելությամբ շրջան ուղարկելու համար:

Պաշտոնատարներն ասում են, թե այս զուգահեռ առաքելությունները պահանջվել են Ադրբեջանի եւ Հայաստանի, ինչպես նաեւ ռուսական կառավարության կողմից, հատկապես վերջինիս ճիգերի ձախողումից հետո, որին ադրբեջանցիները համարում են գերազանցապես հայամետ:

Պաշտոնատարներն ասում են, թե պրն. Վենսի գլխավոր գործը պիտի լինի փաստեր եւ տեղեկություններ հավաքելը Լեռնային Ղարաբաղի կռվի մասին: Այդ տեղեկությունները հետագայում հիմք կդառնան գլխավոր քարտուղարի խաղաղարար նոր նախաձեռնության համար:

Վենսը սերտորեն աշխատելու է Դիենստբիերի հետ: Չեխոսլովակիայի արտգործնախարարություն ուղարկված հեռագրում պրն. Ղալին ասում է. **«Այդ շրջանում տիրող ծանր կացությունը պահանջում է համակարգված ջանքեր՝ արգելելու համար հետագա վայրագությունները եւ պայմաններ ստեղծելու խաղաղ կարգավորման համար»:**

Գլխավոր քարտուղարը հայտարարեց, թե ինքն արդեն ուղերձներ է հղել Հայաստանի նախագահին եւ Ադրբեջանի փաստական նախագահին, **«երկու կողմերին կոչ անելով առավելագույն ինքնազսպում հանդես բերելու եւ ելք գտնելու վայրագությունների շարանից, որ ցնցում է շրջանը»:**

Պրն. Վենսի առաքելությունը Դիենստբիերի առաքելության հետ կապելը նշանակում է Լեռնային Ղարաբաղի հարցում հետեւել նույն մոտեցմանը, ինչ Հարավսլավիայի հարցում: Այնտեղ պրն. Վենսը օգնեց զինադադար հաստատելու գործում, համագործակցելով եվրոպական համայնքի 12 երկրների հետ, որն այժմ խաղաղության խորհրդաժողով է կազմակերպում Հարավսլավիայում քաղաքացիական պատերազմին քաղաքական լուծում տալու համար:

Խաղաղարար այս մոտեցումը համապատասխանում է ՄԱԿ-ի Ուխտին, ըստ որի շրջանային կազմակերպությունները, ինչպիսիք են եվրոպական համայնքը կամ եվրոպայում անվտանգության եւ համագործակցության խորհրդաժողովը, պետք է փորձեն տեղական վեճերը լուծել նախքան նրանց Անվտանգության խորհրդին հասնելը:

Քրիստոնյա հայերի եւ իսլամ ադրբեջանցիների միջեւ Լեռնային Ղարաբաղին տիրապետելու պայքարը 1988 թ.-ից առայսօր պատճառել է ավելի քան 1500 զոհ: Անցյալ շաբաթ Ադրբեջանի արտգործնախարար Հուսեյն Սադըխովն ասաց, թե ինքը կնախընտրեր, որ ՄԱԿ-ը խաղաղարար ուժեր հաստատեր երկու պետությունների սահմանների միջեւ: Սակայն երկու երկրներից որեւէ մեկը առայսօր պաշտոնապես չի խնդրել այդպիսի ուժ:

Համապատասխան ֆինանսական միջոցների սուր կարիքն զգացող ՄԱԿ-ը ներկայումս ջանք է թափում փող գտնել ֆինանսավորելու համար Հարավսլավիայում 14 հազար հոգիանոց իր զորքը տեղակայելու, ինչպես նաեւ շատ ավելի մեծածավալ զորք (շուրջ 22 հազար – «Ազգ») Կամբոջայում տեղադրելու համար: Այս վերջինը փաստորեն պիտի ստանձնի այդ երկրի ղեկավարությունը, մինչեւ ազատ ընտրությունների անցկացումը:

Այս տարեվերջի համար ծրագրվում է նաեւ 3-րդ գործողությունը Արեւմտյան Սահարայում, որտեղ ՄԱԿ-ը հույս ունի զինաթափել կողմերին եւ ազատ ընտրություններ անցկացնել, որոշելու այդ տարածքը անկա՞խ է լինելու, թե՞ մնալու է Մարոկկոյի գերիշխանության տակ:

digitised by A.R.A.R.@

Աֆղանստանը առանց Մոսկվայի եւ Վաշինգտոնի զենքի

1992 թ. հունվարի 1-ից, ըստ պայմանավորվածության, դադարեցվում են Մոսկվայի եւ Վաշինգտոնի կողմից զենքի առաքումներն Աֆղանստան

Ի՞նչ է սպասվում 12 տարի պատերազմող երկրին: Ոչ Միջին Արեւելքի գիտակ փորձագետները, ոչ էլ ստրատեգիական կենտրոններն ընդունակ չեն դրանք որեւէ ճիշտ թե՛ ճշգրիտ կանխատեսումներ անել: Հորիզոնը մնում է մշուշոտ, չնայած որ անցած ամիսները կնքված պայմանագիրը կարեւորագույն ազդեցություն է ունենալու ինչպես աֆղանական խմբավորումների, այնպես էլ առճակատման մասնակից այլ պետությունների համար:

Սակայն ակնհայտ է, որ հունվարի 1-ից Քաբուլի վարչակարգը եւ զինված ընդդիմությունը բոլորովին էլ հավասար պայմաններում չեն լինի: Առաջ նրանց սատար էին կանգնում Մոսկվան ու Վաշինգտոնը: Այժմ նրանց հետ հույսեր կապել չի կարելի: Դրա հետ մեկտեղ, Մոսկվան կարծես խաղից լրիվ դուրս է գալիս: Այնուամենայնիվ, իրազեկ աղբյուրները հայտնում են, թե նախկին ԽՍՀՄ-ից դադարել են ոչ միայն ռազմական տեխնիկայի եւ արկերի մատակարարումները Քաբուլին, այլեւ վառելիքի եւ սննդամթերքի:

Մյուս կողմից, զինված ընդդիմությանն օգնությունը լրիվ չի դադարել: Պակիստանը խորհրդա-ամերիկյան պայմանագրին չի միացել, Իրանը եւ Սաուդյան Արաբիան նույնպես: Պակիստանյան գեներալներն ամենեւին էլ խաչ չեն քաշել իրենց հանգուցյալ ղեկավար Զիա ուլ Խակի պլանների վրա՝ պաշտոնանկ անել Նաջիբուլլային եւ Քաբուլում հաստատել իսլամական կարգեր: Այդ պատճառով արմատական Հեքմաթյարի ջոկատները եւ «անաստված կոմունիզմի» առավել անհաշտ թշնամիներն առաջվա պես մատակարարվում են Պակիստանից: Հարց է ծագում, որքա՞ն կդիմանա այսպիսի պայմաններում Նաջիբուլլայի իշխանությունը:

Հարկ է նշել, որ Քաբուլի կառավարությանը մարտի դաշտում դիմակայողները ամենեւին էլ ժողովրդավարության ներկայացուցիչներ չեն: Այդ պատճառով պետք է նախօրոք հաշվի առնել աֆղանական արմատականների հնարավոր հաղթանակի ազդեցությունը Միջին Ասիայում: Ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ, որ ժողովրդավարական հաստատություններն այդ շրջանում համեմատաբար թույլ են զարգացած: Եւ ո՞վ գիտե, շարիաթի հիմունքներով պետության կողմնակիցները «կոմունիստական Քաբուլի» անկումը չե՞ն ընդունի որպես գործելու ազդանշան: Այդպիսի գործողությունները կազդեն ոչ միայն մահկանացու պետությունների վրա: Վտանգի առաջ կկանգնեն երիտասարդ պետությունների աշխարհիկ կարգերը:

Ճիշտ է, դժվար է գուշակել, թե իսլամական հարեւանների նկատմամբ ինչ քաղաքականություն կվարեն մոջահեդները, երբ նրանք հաջողվի վերադառնալ Քաբուլ: Նրանց հայտարարությունները այս կապակցությամբ երկիմաստ են: Մի կողմից նույնիսկ Հեքմաթյարն է ասում, որ պատրաստ կլինի բարիդրացիական հարաբերություններ հաստատել ԽՍՀՄ-ի հետ, մյուս կողմից՝ պահանջում է դրամական հատուցում, կամ էլ ԽՍՀՄ-ի մասնակցությունը իր երկրի վերականգնման գործում: Ըստ որում, հատուցման մասին խոսելիս նա այնպիսի ահռելի գումար պահանջեց, որ եթե նույնիսկ ամբողջ Միությունը լարված աշխատեր, այդ գումարը հազիվ կարողանար տալ երկար տարիների ընթացքում:

Այժմ գործ ունենալով ինքնիշխան «մուսուլմանական հանրապետությունների» հետ, զուցե հավասիմարդ ու կոնկրետ պայմանավորվածություն ձեռք բերել ընդհանուր սահմանագծի ծառայության ֆինանսավորման վերաբերյալ: Համաձայնության կգա՞ն արդյոք անկախ պետությունների ղեկավարներն այս հարցում, դժվար է ասել:

Բարեբախտաբար, անմիջական վտանգ միջինասիական հանրապետությունների սահմաններին չի սպառնում: Աֆղանական տարբեր խմբավորումները չկարողացան կայսրության փլուզումից օգուտ քաղել: Նրանք շարունակում են իրար հետ հաշիվներ մաքրել, ըստ որում, հաճախ զենքի ուժով: Իսկ Քաբուլի վարչակարգը, ինչպես երեւում է, հավաքելով նվազագույնը կես տարվա զինամթերք, չի պատրաստվում սպիտակ դրոշ բարձրացնել: *«1989-ի փետրվարի 15-ին, խորհրդային բանակի դուրս բերումից հետո մեզ տրվեց երկշաբաթյա ժամկետ: Իսկ հետո ասացին, որ մենք կդիմանանք եւս երկու ամիս»,* հիշեցնում է Նաջիբուլլան, նշելով, որ մոջահեդներն ի վիճակի չեն հարցը զենքի ուժով լուծել:

Թե որքանով է իրավացի նախագահը, հայտնի չէ: Պարզ է, որ պետք է փնտրել հարցի քաղաքական լուծման ուղիներ: Այդ կապակցությամբ երկու հուսադրող պահեր կան, նախ՝ Մոսկվան կապեր է հաստատել ընդդիմության ղեկավարների հետ եւ նրանց հետ վարում է ակտիվ երկխոսություն: Երկրորդ՝ ԱՄՆ-ը առաջարկում է ՄԱԿ-ի օգնությամբ Աֆղանստանում արդար ընտրություններ անցկացնել:

Խնդիրը Նաջիբուլլայի վարչակարգի պահպանումը չէ: Նպատակը ուրիշ է. աֆղանցիներին հնարավորություն տալ կամքի ազատ դրսեւորմամբ կազմել վստահության կառավարություն եւ իրագործել իշխանության անարյուն փոխանցումը: Այլապես այդ պետությունում քաոսը կշարունակվի:

Պատրաստեց
ՀԵՆՐԻԿ ԼԻԼՈՅԱՆԸ

Քանի՞ երեխա ունի Քուվեյթի էմիրը

Տարին մի քանի անգամ Քուվեյթի 63-ամյա էմիրը կնության է վերցնում մի անմեղ գեղեցկուհու եւ անմիջապես էլ բաժանվում նրանից: Այդ սովորության իմաստը հիներն այսպես են բացատրում. շեյխ Ջաբեր ալ-Ահմեդ Ջաբեր աս-Սաբահը ցանկանում է հնարավորին չափ շատ ազգակցական կապեր հաստատել քուվեյթցի ընտանիքների հետ, որպեսզի իր ընտանիքում իր կառավարությունը շարունակել կարողացողների պակաս չզգացվի:

Էմիրը ամենաքիչը 37 երեխա ունի, ոմանք ասում են նույնիսկ 120: Նրա 1200 ազգականները պատրաստ են անմիջապես հաստատել իրենց կարգը: Սակայն շատ քուվեյթցիներ քիչ բան գիտեն այդ քաղաքական գործչի մասին, որին պատիվ վիճակվեց ոտքի կանգնեցնել երկիրը եւ նրան պարգեւել վաղուց խոստացված ժողովրդավարական բարեփոխումները: 1752 թ. ի վեր Քուվեյթը կառավարող Սաբահների ընտանիքը յուրատեսակ փակ ակումբի է վերածվել գուտ ընտրյալների համար, ուր գործնականում մուտք չունի ոչ մի օտար:

Էմիրի եւ նրա ընտանիքի մասին հաճախ է խոսվում: Հայտնի է, որ նա մարդախույս է, ժուժկալ, աշխատասեր է եւ շատ էլ չի հավակնում իր ժողովրդին: Էմիրը հազվադեպ է հարցազրույցներ տալիս: Երբ դեմ-դիմաց դեմք ռադիոյով դիմում է իր ժողովրդին, ապա այնքան գածր է խոսում, որ լսողները հազիվ են հասկանում նրան: Նրա ընկերները եւ ընտանիքի անդամները հաստատում են, թե շատ հաճախ նա օրն սկսում է առավոտյան 4:30, երկու ժամ խնամում է իր վարդերը, երեկոյան ինքնին ճաշում հանգստի: Նա չի ծխում, չի խմում, ուտեստներից նախընտրում է կանաչեղենն ու խաշած կերակուրները:

Էմիրը երբեք կին ունի, որոնք արդեն երեսունն անց են, իսկ չորրորդին նա փոխում է մի քանի շաբաթը մեկ անգամ: Սովորաբար վերջինս արաբական յափանիշներով այնքան էլ երիտասարդ չի լինում 15 տարեկանն անց:

Իսլամական օրենքներով շղամարդը կարող է ունենալ «ժամանակավոր կանայք»: Էմիրը դրանց ընտրում է բեդուին ընտանիքից, քանզի արաբական աշխարհում բեդուին կանայք համարվում են ամենագեղեցիկները: Նրա բոլոր կանայք նախընտրում են այլիք չընկնել, խուսափում են զանգվածային լրատվության միջոցներից: Ասում են, թե նրանք արդեն իրենց շռայլորեն վարձատրված են զգում, որ մեծ են Սաբահների հօչակավոր ընտանիքը: Հասարակության առաջ էմիրի կանայք հազվադեպ են երեւում, սակայն ոմանք տեսել են նրանց ոսկյա թանկարժեք արդուզարդերով: Էմիրի շրջապատում հավաստիացնում են, թե նա իր երեխաներից վերջին է ճանաչում: Նրանցից մի քանիսը որպես պարգեւներ կառավոր մեկնել են քուվեյթյան բանակ, երբ շրջան էին հասել միացյալ ուժերը եւ պարգեւանիչների խիստ կարիք կար:

Քուվեյթում գտնվող օտարերկրյա գործարարները էմիրին անվանում են «էլեկտրոնային ուղեղ»՝ մտքում բարդ թվաբանական հաշվարկներ անելու ունակության պատճառով: Նրան ասում են, թե գործի մեջ նա շատ մանրախնդիր է, փողի հաշվով զգոն: Էմիրի անձնական հարստությունը գնահատվում է 50-ից 60 միլիարդ դոլար:

«Էմիրն այնքան փող ունի, որ կարող է խաղուղարով ժամանակ անցկացնել Քուվեյթից դուրս, ասում է այդ երկրում երկար ապրած մի ամերիկացի: Սակայն նա իրոք կապված է երկրի հետ եւ այնտեղ է ապրում պարտքի զգացողությունից», ոչ թե նյութական հաշվարկներից ելնելով: Սակայն շատերը կասկածում են դրանում: Բազմաթիվ քուվեյթցիներ, որոնք տարել են իրաքյան գրավման բոլոր դժվարությունները, ցնցված են արտասահման փախած իրենց հայրենակիցների ցոփ ու շվայտ կյանքից, որոնք այնտեղ էին գտնվում կառավարության հաշվին:

Անում է նաեւ դժգոհությունը Քուվեյթի կառավարությունից: Միանգամայն բացահայտ է, որ իշխանության սանձերը գտնվում են Սաբահ ընտանիքի ձեռքերում: Երկար տարիներ նրանք ժողովրդավարական բարեփոխումներ էին խոստանում, սակայն դրա փոխարեն 1986-ին ցրեցին խորհրդարանը:

1986 թ. իր վրա կատարված մահափորձից հետո, երբ զոհվեց թիկնապահը, էմիրն կրում է հանգիստ չտվող մի միտք, թե նույնիսկ էլ Քուվեյթում, որ արաբերեն նշանակում է «փոքր ամրոց», անվտանգ չէ: Սայրախաղափի նրա պալատը շրջապատված է բարձր պարիսպով, որի վրա այստեղ-այնտեղ երեւում են իրաքյան հրետանու արկերի բացած անցքերը: Յուրաքանչյուր անկյունում կանգնած են պահապանները: Սակայն այն տունը, ուր Քուվեյթ վերադառնալուց հետո ապրում է էմիրը, առաջին հայացքից գրեթե պահակազոր չունի, մուտքի մոտ կանգնած է մի զինվոր, երկու պահակակետ էլ երեք զինված պահապաններով գտնվում են արտաքին դարպասների մոտ: Էմիրի կողմնակիցները գտնում են, որ անվտանգության միջոցների ուժեղացումով չի կարելի ժողովրդին մատչելի միապետի կերպար ստեղծել:

USA Today, Վաշինգտոն

Սկանդալներ Ներկայացուցիչների պալատում

Ամերիկայի Ներկայացուցիչների պալատի բազմաթիվ անդամների բարոյական կերպարն ու նույնիսկ քաղաքական կարիերան վտանգի տակ են: Առաջիկա շաբաթ հրապարակվելու են 24 պատգամավորների անունները, որոնք չարաշահել են Ներկայացուցչական տան դրամատնային հաշվեցույցները, կամ իրենց հաշվում եղած գումարից ավել՝ ստուգական են դուրս գրել: Անցյալ շաբաթ պալատը ընդունել էր իր նախկին եւ ներկա անդամներից 355 հոգու անուն հրապարակելու որոշում: Նրանք նույնպես մեղադրվում են նույն զանցառությամբ: Այսպիսով, առաջիկա աշնանը կայանալիք պատգամավորական ընտրություններում շատերը կարող են զրկվել ընտրվելու իրավունքից: Այդ է պատճառը, որ օրենսդրական մարմնի անդամներից շատերը վերջին օրերին փորձել են ուղղել իրենց սխալները եւ ներողություն են խնդրել համապատասխան մարմնից:

Ստեղծվում են Ռուսաստանի զինված ուժեր

Մարտի 16-ին Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինը ստորագրել է «Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի պաշտպանության նախարարության եւ զինված ուժերի մասին» հրամանագիրը: Ըստ փաստաթղթի, կստեղծվի հանրապետության պաշտպանության նախարարություն, որը կզբաղվի Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի ռազմական քաղաքականության մշակման եւ անմիջական իրագործման, կադրային քաղաքականության անցկացման, զինված ուժերի ֆինանսական եւ նյութա-տեխնիկական ապահովման հարցերով, իսկ նախարարի ժամանակավոր պաշտոնակատար կլինի Ռուսաստանի նախագահը:

Հրամանագրում նշվում է, որ Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի զինված ուժերը մնում են միացյալ ուժերի կազմի մեջ եւ միացյալ հրամանատարության ենթակայության տակ, իսկ նրանց գործունեությունը կարգավորվում է նախկին ԽՍՀՄ-ի օրենքներով, եթե նրանք չեն հակասում Ռուսաստանի օրենսդրությանը: Ինչ վերաբերում է նախկին խորհրդային հանրապետություններում տեղակայված զինված ուժերին, նրանց կարգավիճակը ճշգրտելու համար անհրաժեշտ է բանակցություններ վարել այդ պետությունների ղեկավարների հետ: ■

Ցույցեր Ռուսաստանում

ՆԳՆ-ի տվյալներով մարտի 15-ին Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայում տեղի ունեցավ 67 հանրահավաք, ավելի քան 35 հազար հոգու, 4 ցույց՝ 300 հոգու եւ երկու երթ՝ 900 հոգու մասնակցությամբ: «Մոսկվայի Աշխատավոր» աշխատավորության միացյալ ճակատի, Ռուսաստանի կոմունիստական եւ բանվորական կուսակցության, ինչպես նաեւ «Միասնություն հանուն լենինիզմի եւ կոմունիստական գաղափարների» կազմակերպության մոտ 500 ներկայացուցիչ հանրահավաք կազմակերպեցին Լենինի կենտրոնական թանգարանի մոտ: Նրանք խիստ քննադատում էին Ռուսաստանի ղեկավարությանը «ԽՍՀՄ-ի փլուզման» եւ անցկացվող տնտեսական քաղաքականության համար: Հանրահավաքներ տեղի ունեցան Թաթարստանի, Բաշկորտոստանի, Հյուսիսային Օսիայի, Կարելիայի, Ուդմուրտիայի, Չուվաշիայի քաղաքներում, Կրասնոդարի մարզում:

Մոսկվայի Կոմունայի հրապարակում Ռուսական կուսակցության 70 ներկայացուցիչ հանդես եկան ռուսական ազգային պետության ստեղծման կոչով եւ պահանջեցին արմատականորեն փոխել Ռուսաստանի ղեկավարության «հակառուսական» քաղաքականությունը: ■

Կբացվեն անցագրային նոր կետեր

Այս տարի նախատեսվում է սահմանային մաքսային անցագրային երեք նոր կետեր բացել Բելառուսի եւ Լեհաստանի սահմանի վրա, հաղորդեցին Բելառուսի արտգործնախարարությունում:

Այդ մասին պայմանավորվածություն էր ձեռք բերվել Բելառուսի արտգործնախարար Պյոտր Կրավչենկոյի եւ Լեհաստանի վարչապետ Յան Օլշեւսկու միջեւ, մարտի 15-ին տեղի ունեցած հանդիպման ժամանակ: ■

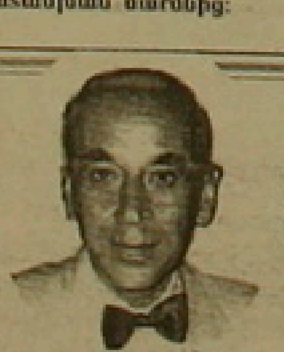
FOR RENT
Furnished studios
in Paris
Ave Foch and Champs-Elysées areas
ՎԱՐՁՈՒ
Կահաւորուած սթիւտիոներ
Փարիզի մէջ
Ֆոշ Մայօ եւ Շան զ'Էլիզէի թաղամասերը
Rent: $1200 a month
(same price 1,2 or 3 weeks)
Վարձ՝ $1200 ամիսը,
(1, 2 կամ 3 շաբաթուան համար նոյն գինը)
For Reservations:
Raymond Yezeguelian
34, Ave des Champs-Elysées, 75008 Paris Tél : (331) 43.59.65.81, Fax : (331) 40.74.08.59
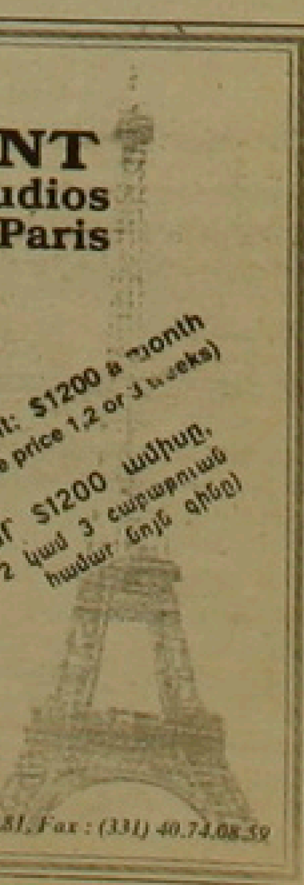

digitised by A.R.A.R.@

Գաղափարական եղեռնի մասին վերջերս շատ փաստեր են հրապարակվել, ֆիզիկական հաշվեհարդարների վիճակագրություն է անցկացվել: Սակայն մինչեւ օրս չհետազոտված էր մնում ԽՄԿԿ-ի եւ նրան ենթակա պատժիչ կառուցվածքների գործունեությունը եկեղեցու ներսում, իր հանցակից գործակալների միջոցով, ինչը բոլորովին չի համատեղվում պետությունից եկեղեցու անջատման ընդունված սկզբունքի հետ:

ՊԱԿ-ը եւ եկեղեցին

Հակաեկեղեցական հանցագործ մտահղացումների հիմքում ընկած է Լենինի հանրահայտ ասույթը. *«Բարեպաշտ տերտերը հազար անգամ ավելի վնասակար է անբարոյականից, քանի որ նրան մերկացնելը հազար անգամ ավելի դժվար է»:*

ԽՍՀՄ ՊԱԿ-ի արխիվներում գտնված գաղտնի փաստաթղթերը ցույց են տալիս, թե 70 տարի եկեղեցու սպասավորներին ինչ վիճակի են հասցրել իրավական մարմինները:

Գաղտնի ծառայությունների մերողների եւ նպատակների բացահայտ ցինիզմը արտահայտվել է նրանց գործունեության ամենասկզբից: Արխիվներում գտնվել է 1921-ի գաղտնի մի փաստաթուղթ, որտեղ շարադրված են հոգեւորականության հետ «աշխատանքի» Չեկայի հիմնական սկզբունքները: Համառոտ դրանք կարելի է ներկայացնել այսպես. *«մեր նպատակների համար օգտվել հոգեւորականությունից, հատկապես եկեղեցական կյանքում կարեւոր դիրք գրավողներից: Խիստ պատասխանատվության սպառնալիքի տակ նրանց ստիպել այս կամ այն կարգադրությունը տալ, որոնք կարող են մեզ համար օգտակար լինել, ուսումնասիրել եկեղեցու մի շարք սպասավորների բնավորությունը, որպեսզի նրանց փառասիրության օգտագործմամբ զանազան տարբերակներ գործարկելու հնարավորություն ունենանք խրախուսելով նրանց ցանկությունները ու մտահղացումները, հոգեւորականությունից հավաքագրել լրտեսների, նույնպես շահագրգռել նրանց եւ կապել մեզ հետ այս առնչությամբ, որ նրանք դառնան Չեկայի հավերժ ստրուկները, վախենալով իրենց գործունեության բացահայտումից»:*

Այս 70-ամյա փաստաթուղթն այսօր էլ գաղափարական անվտանգության գաղտնի ծառայության գործունեությունը հասկանալու բանալի կարող է լինել: Նրանց աշխատանքի մերողները սկզբունքայնորեն չեն փոխվել: Նրանք կատարելագործվել են, դարձել ճկուն:

Չի կարելի ասել, որ եկեղեցին չի դիմադրել *«թիկնոցի եւ դաշույնի ասպետների»* իրենց գործերին այդքան լկտի խառնվելուն: Բայց դա նրանց գործիչների վրա շատ թանկ էր նստում. նրանց հետապնդում էին, վտարում, զրկում էին անունից, ահաբեկում:

70-ական թվականներին ՊԱԿ-ը սկսեց խառնվել կրոնական միջազգային կազմակերպությունների գործերին:

Արխիվներում գտնվել է ՊԱԿ-ի նախագահ Անդրոպովի հաշվետվությունը ԽՄԿԿ կենտկոմին. *«Պետական անվտանգության մարմինները ներկայության տակ են պահում Վատիկանի կապերը ռուսական ուղղափառ եկեղեցու հետ»: «Վանկուվեր (Կանադա), Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի գլխավոր ընտաշրջանին մասնակցելու համար ԽՍՀՄ-ի կրոնական պատվիրակության կազմում ուղարկվել են 47(!) ՊԱԿ-ի գործակալներ, կրոնական ներկայացուցչություններից, եկեղեցու սպասավորներից եւ տեխնիկական ծառայողներից»:* 1984-ի հունիսին *«Ռուսական ուղղափառ եկեղեցու, Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի Կենտկոմի նիստին Շվեյցարիայում մասնակցելու պատվիրակության կազմում ընդգրկված են գործակալներ, որոնց հանձնարարված է գլխավոր քարտուղարի ընտրությունների ժամանակ մեզ ձեռնտու թեկնածուին առաջադրել...»:*

Կամ էլ բոլորովին վերջերս 1989-ի հուլիսին. *«ՊԱԿ-ի ղեկավարության հաստատած պլանի համաձայն, ձեռք են առնված տեղեկատվական-օպերատիվ եւ կազմակերպչական միջոցառումներ Մոսկվայում անցկացվելիք Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի միջոցառման ժամանակ պետական անվտանգությունը ապահովելու կապակցությամբ:*

Գործակալական օպերատիվ միջոցառումներ են անցկացվել 29 օբյեկտների առնչությամբ...

Վերցված են մեզ ձեռնտու բազմաթիվ հարցազրույցներ»:

ՊԱԿ-ը խնամակալի պարտավորություններ էր ստանձնել նաեւ մեկ միջազգային կազմակերպության Քրիստոնեական խաղաղ կոնֆերանսի նկատմամբ: Դեկտեմբեր 1968-ի հոկտեմբերին *«Քրիստոնեական խաղաղ կոնֆերանսի հակահեղափոխական պաշտոնակարգային եւ տեղեկատվական-օպերատիվ միջոցառումների համար, բարեկամների (ԲԺՀ, ՀԺՀ, ԳԴՀ, Կուբա, ՉՖՍՀ) հետ համատեղ ԳԴՀ գործուղվեցին պետանվտանգության 12 գործակալներ: Միջոցառումների ընթացքում չեն թույլատրվել ոչ շահավետ կարգային փոփոխություններ...»:*

Դա արտասահմանում: Իսկ ի՞նչ էին անում բազմաթիվ բարձր վճարվող ՊԱԿ-ի գործակալները իրենց երկրի ներսում վանքերում, եկեղեցիներում, այլախոհ մտավորականության շրջանում:

Ճանապարհորդենք ՊԱԿ-ի արխիվներում: *«Ռուսիայում քրիստոնեության ընդունման հազարամյակի ընթացքում, մեր ստացած ազդանշանի համապատասխան, Դանիլովյան վանքի շինարարության մի խումբ բանվորներ կազմակերպում են Գորկու մարզում Սերաֆիմ Սարովսկու հետ կապված տեղերի այցելություն եւ այնտեղ պատարագների մատուցում: Գորկու մարզի ՊԱԿ-ի հետ համատեղ միջոցառումների անցկացման հետեւանքով փորձը ձախողվեց...»:*

Մտածեք միայն. բանվորները որոշել են ուխտագնացություն կատարել սուրբ Սերաֆիմի ապրած տեղերը, ինչպիսի՞ վտանգավոր հակապետական միջոցառում:

Ահա նաեւ նրանց անձնական կյանքը, ովքեր համառորեն մերժում էին կոմունիստական հերանոսությունը: *«Ա. Օգորոդնիկովին վարկաբեկելու կապակցությամբ անց է կացվել միջոցառում... գործակալների միջոցով հաջողվեց համոզել նրա կնոջը ապահարզանով դատարանին դիմել...»:*

Եւս մեկ օրինակ, ինչպես է իրագործել պատգամները կրոնական գործերի խորհուրդը: ՍՄԿԿ Կենտկոմի *«Աթեիստական դաստիարակության ուժեղացման մասին»* որոշման համաձայն. *«ավելի ակտիվորեն ազդել մշտական եւ կաթոլիկ կրթօջախներում քաղաքական-դաստիարակչական գործընթացին»:* Ասվածի լույսի տակ պարզ են դառնում որոշ եկեղեցիների հանկարծակի քաղաքական հայտարարությունների դրդապատճառները. *«գործակալ «Կուզնեցովի» միջոցով պատրաստվեց պատրիարք Պիմենի բաց նամակը ԱՄՆ-ի նախագահ Ռեյգանին: Նամակը տպագրվել է «Նյու Յորք թայմս» թերթում, վերատպվել է 11.04.83 «Իզվեստիայում» եւ ուղարկվել է բարեկամներին իրենց թերթերում տպելու համար»:*

Միայն գուշակել կարելի է, թե որքան միջոցներ եւ ուժ է ծախսվել բոլորովին անօգուտ, նույնիսկ վնասակար գործի համար: Միջոցներ խլված թժշկությունից, կրթությունից, հենց նույն հավատացյալներից:

Այս ամբողջ պատմածը վերաբերում է միայն ռուսական ուղղափառ եկեղեցուն: Իսկ թե ինչ ծառայություններ են տարել անցած տասնամյակներում նախկին ԽՍՀՄ-ի մյուս եկեղեցիները, կարելի է միայն գուշակել: Կգա ժամանակը եւ գաղտնին ակնհայտ կդառնա: Դրանում պետք է համոզված լինենք: ■

Ճապոնիայի առաջին մոդեռնիստը

Վերջերս Տոկիոյի Նորագույն արվեստի ազգային թանգարանում բացվեց 20-ական թվականների վաղամեռիկ նկարիչ Հարուե Քոգայի նկարների ցուցահանդեսը: Ներկայացված կտավներն արեւմտյան կերպարվեստի գրեթե բոլոր ուղղությունների նմուշներ են, իմպրեսիոնիզմից մինչեւ սյուրռեալիզմ: Սակայն երբ Քոգան լոկ արեւմտաեւրոպական ոճերի ընդօրինակող լիներ, նրա յուղանկարներն այդքան արտահայտիչ չէին լինի, եւ նա այդքան ժողովրդականություն չէր վայելի Ճապոնիայում:

Լինելով բուդդայական կղերականի որդի, Քոգան իր ծննդավայր Հարավային Կյուսյու կղզուց Տոկիո է տեղափոխվել 1912 թվականին, երբ 17 տարեկան էր: Այստեղ նա ծանոթացել է այնպիսի արվեստագետների հետ, որոնք արտասահմանում սովորելով՝ իրենց պոստիմպրեսիոնիստական ոգեւորությունը փորձում էին տարածել երկրում:

Քոգան, որ աղքատ էր, եւ հաճախ էր հիվանդանում, երբեք առիթ չի ունեցել դուրս գալու Ճապոնիայից: Բայց նա իր ժամանակակիցների հետ տեսական շփման, արտասահմանյան հանդեսների ու ալբոմների հետեւողական ուսումնասիրության շնորհիվ կարողացել է համաշխարհային ընթացիկ աշխարհի զանազան մասերում զարգացում ապրող արվեստի ամենատարբեր ուղղությունների հետ:

1919 թվականից նա սկսում է ընդօրինակել Պոլ Կլեյի եւ Ֆերնան Լեժեի գործերը: Այդ շրջանին պատկանող նրա *«Լուսինը եւ ծաղիկները»* եւ *«Կարմիր տեսարանը»* կտավներում մեծապես զգալի է Կլեյի ազդեցությունը, չնայած որոշ ճապոնացի քննադատներ գտնում են, որ Քոգայի կտավները շատ ավելի զգայուն են եւ հովվերգական:

Առաջին անգամ նա հաջողության հասավ 1922-ին: Քոգային շնորհվում է Ճապոնիայի պատկառելի *«Նիկո»* մրցանակը նրա երկու *«Վերնահարկի պատուհանը»* եւ *«Հողագործություն»* կտավների համար, որոնցում նկարիչն առաջին անգամ փորձ էր արել ներմուծել կուբիզմի երանգներ: Նույն շրջանի նրա *«Հանգստություն»* նկարն էքսպրեսիոնիզմի ուժեղ ու համարձակ վրձնահարվածների բնորոշ օրինակ է, իսկ *«Ակվալանգիստական»*՝ իրականության մութ շղարշով պատված մի հրաշք: 1929-30 թվականներին նա ստեղծում է իր լավագույն յուղանկարները՝ *«Ծովը»*, *«Լուսնի լույսով ողողված Անմեղ գիշերը»*, *«Հարյուրում դրսում»* եւ այլն, որոնցում նա հասնում է հասունության սյուրռեալիզմի շրջանին: Հավանական է, որ նա ուսումնասիրել էր Ջորջիո դե Կիրիկոյի արվեստը, սակայն նրա սյուրռեալիզմը տարբերվում էր արեւմտաեւրոպականից նրանով, որ այս վերջինի նպատակը իրականության եւ երազանքի միջեւ եղած հակասությունը վերացնելն էր՝ գերիրականության միջոցով: Մինչդեռ Քոգայի մոտ այդ ուղղությունը ծառայում է պատկերների միջոցով իրար միացնել այդ իրարամերժ, չհարակցվող գաղափարները:

«Իրականությունը, գրել է նա 1930-ին, շարունակական երեւույթ է: Երեւմնի ամենափայլուն ավելան անգամ առօրյայում դառնում է միջակություն»:

Քոգան մահացել է 1933-ին, 38 տարեկան հասակում, հենց այն ժամանակ, երբ հասել էր ոճական հասունության եւ ինքնարտահայտման: Նրան համարում են Ճապոնիայի առաջին մոդեռնիստը:

Քոգայի կյանքի եւ ստեղծագործության ուսումնասիրությունն ուսանելի է այն առումով, որ հետեւողական ինքնազարգացմամբ արվեստի բարձունքները նվաճելու ցայտուն օրինակ է հանդիսանում:

Newsweek

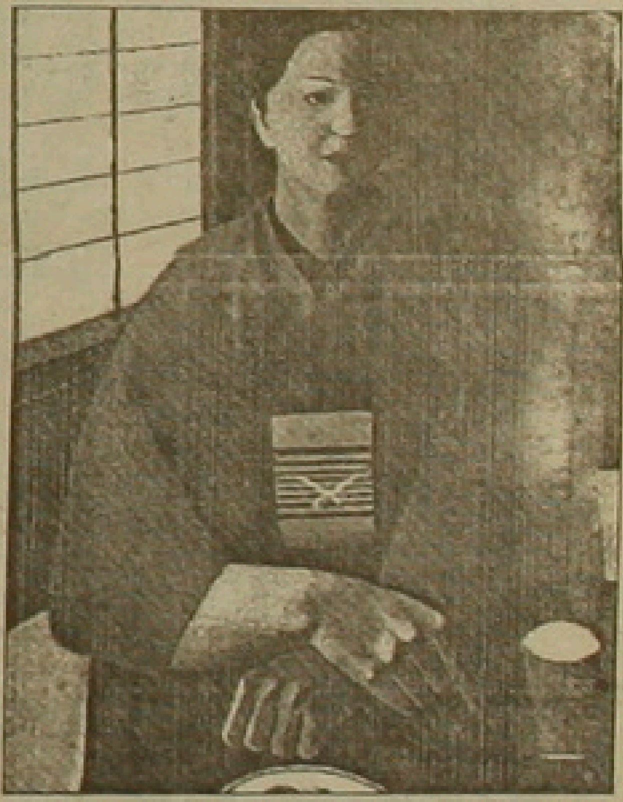

«Կինը» 1924

ՍՊՈՐՏԱՅԻՆ

Մրցաշրջանը կսկսվի գավաթային խաղերով

Մարտի 5-ին եւ 6-ին գավաթային հանդիպումներով մեկնարկելու է Հայաստանի Հանրապետության ֆուտբոլի անդրանիկ մրցաշրջանը:

Հայաստանի ազգային առաջնության եւ գավաթի խաղարկության կանոնադրությունում նշված է, որ 1992 թ. գավաթի խաղարկությանը մասնակցելու է 32 թիմ՝ 24-ը բարձրագույն, 8-ը առաջին խմբից:

Վիճակահանությամբ կազմված գավաթային ցանցի համաձայն, առաջին 2 փուլում զույգերը միմյանց հետ հանդիպելու են մեկական, իսկ քառորդ եւ կիսաեզրափակիչ փուլերում՝ երկուական անգամ: Եզրափակիչ հանդիպումը կայանալու է Երեւանում, Հայաստանի պետականության վերականգնման տարեդարձի օրը՝ մայիսի 28-ին: Գավաթակիր թիմն իրավունք կստանա մասնակցելու եւրոպական երկրների գավաթակիրների գավաթի խաղարկությանը, երբ Հայաստանի Ֆեդերացիան ճանաչվի ՖԻՖԱ-ի եւ ՈՒԵՖԱ-ի կողմից:

Ուկրաինայի մարզիկները Բարսելոնում կմեկնեն ազգային դրոշի ներքո

Բարսելոնում կայանալիք ամառային օլիմպիական խաղերին Ուկրաինայի մարզիկները հանդես կգան ԱՊՀ-ի միացյալ թիմի կազմում, սակայն խաղերի բացման եւ փակման արարողության ժամանակ նրանք կլինեն ազգային կապույտ-դեղին դրոշի ներքո: Այդ մասին հաղորդեց Ուկրաինայի ազգային օլիմպիական կոմիտեի նախագահ Վալերի Բորզովը, ՄՕԿ-ի նախագահ Խուան Անտոնիո Սամարանչի հետ Լոզանում կայացած հանդիպումից հետո: ■

1992 թ. Հայաստանի ֆուտբոլի գավաթի խաղարկություն

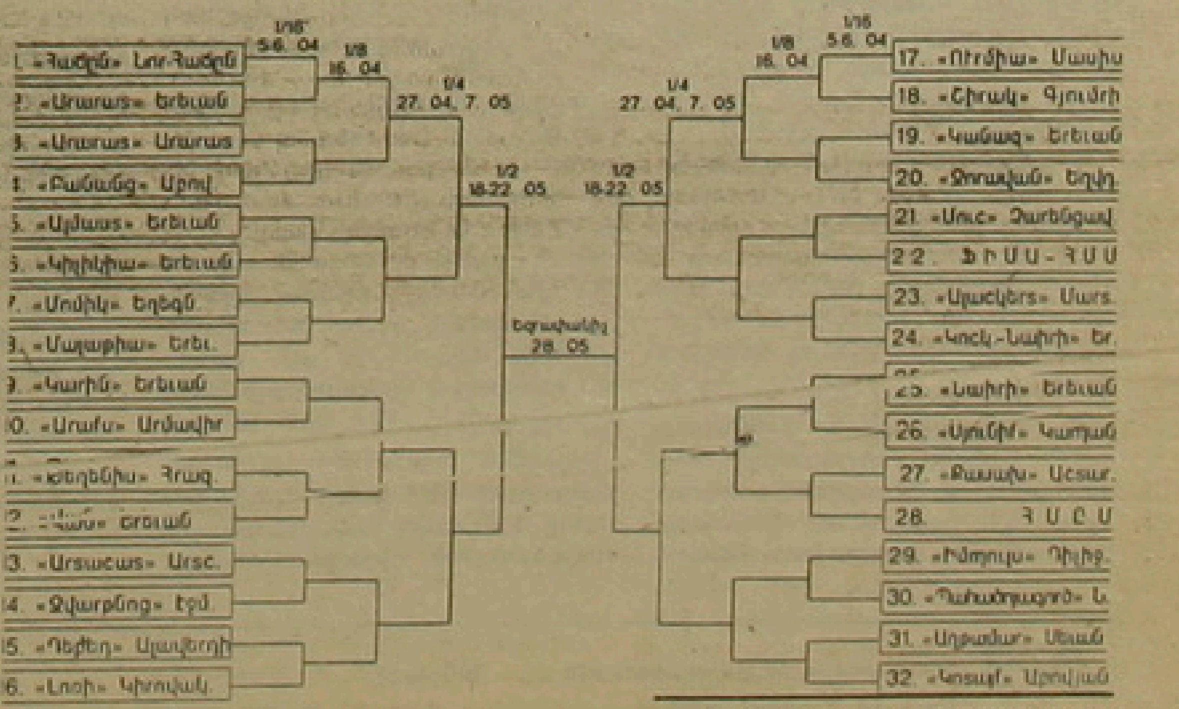

Բաժինը վարում է Ս. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

«Ռուսաստանի խմորումները կազդեն նաեւ մեզ վրա»

Երեկ տնտեսական նախարար Գրիգոր Արեշյանի տված մամուլի ասուլիսը նվիրված էր օրերս Մերձմոսկովյան Բոր քաղաքում անցկացված նախկին Խ. Միության հանրապետությունների եւ Արեւմտյան մի շարք երկրների գործարար շրջանների ներկայացուցիչների խորհրդակցության արդյունքներին: Պրն. Արեշյանը նշեց, թե դատելով հատկապես Ռուսաստանի մի քանի քաղաքական գործիչների՝ Պոպովի, Սոբչակի, Ռուցկոյի ելույթներից, որոնք հիմնականում ուղղված էին փոխվարչապետ Գայդարի վարած տնտեսական քաղաքականության դեմ, առաջարկվում է կանգնեցնել գների ազատականացումը եւ տնտեսական ռեֆորմները անցկացնել վարչարարական մեթոդներով: Նախարարի կարծիքով, մեծ հավանականություն կա, որ Ռուսաստանում ժողովրդավարությունը եւ տնտեսական վերափոխումները կանգ կառնեն իրենց տեղը զիջելով ազգայնական շարժումներին: Այնուհետեւ տնտեսության նախարարը, խոսելով արտասահմանյան խոշոր ֆիրմաների, գործարար մարդկանց հետ ունեցած շփումների մասին, նշեց, որ նրանք պատրաստ են համագործակցել, եթե մեզ մոտ ստեղծվեն օրենսդրական նախադրյալներ, փոփոխություններ մտցվեն հողային օրենսգրքում, ընդունվեն օրենքներ արտասահմանյան ներդրումների, գրավի, սեփականաշնորհման մասին: «Հայաստանը, շարունակեց նախարարը, *կարող է մեծ դեր խաղալ միջանցիկ առեւտրի բնագավառում, օգտագործի նաեւ իր գիտական պոտենցիալը, բայց այն դեռեւս, երբ տեղում ստեղծվեն մասնավոր ֆիրմաներ*»: Պետնախարարը հայտնեց նաեւ, որ արդեն Թուրքմենստանը առաջարկել է կոնցեսիոն հիմունքներով տարածք գնել, երկրաբանական հետազոտություններ կատարել եւ հայտնաբերված նավթի կամ գազի պաշարների 75 տոկոսը վերցնել, իսկ 25 տոկոսը թողնել տեղում:

Զինադադարի նախնական համաձայնագիր

Մարտի 15-ին *Ասոշիեյթըդ Պրես* գործակալությունը Թեհրանից հաղորդեց, որ նույն օրը Իրանի նախաձեռնությամբ այստեղ կայացած հանդիպման ավարտին Հայաստանի եւ Ադրբեջանի ներկայացուցիչները ստորագրել են զինադադարի նախնական մի համաձայնագիր՝ Արցախում կրակը դադարեցնելու նպատակով:

Իրանի արտգործնախարար Ալի Աքբար Վելայաթին, որ հանդես էր գալիս որպես միջնորդ կողմ, հանդիպման վերջում հաղորդել է, թե համաձայնագրով կոչ է արվում դադարեցնել կրակը, փոխանակել պատանդներին, գերիներին եւ դիակները, ջանք չխնայել վերացնելու տնտեսական շրջափակումները, իր հերթին հաղորդեց Իրանի պաշտոնական *Իռնա* գործակալությունը: Արտգործնախարարը հայտնել է, թե համաձայնագիրը ուժի մեջ մտցնելու համար անհրաժեշտ է երկու երկրների՝ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի առաջնորդների համաձայնությունը:

Մեր կողմից ավելացնենք, որ Թեհրանում հայկական պատվիրակությունը գլխավորում էր արտգործնախարարի տեղակալ Արման Նավասարդյանը, իսկ ադրբեջանականինը՝ փոխարտգործնախարար Ալբերտ Սալամովը:

Ռուցկոյը ճշտում է իր արտահայտությունները

Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի փոխնախագահ Ալեքսանդր Ռուցկոյը ճշտեց Կովկասի տարածքում միջուկային զենքի առկայության մասին իր արտահայտությունները: Պատասխանելով «ԻՖ»-ի հարցին, նա ասաց. *«Մինչեւ անցյալ օգոստոս Անդրկովկասում միջուկային զենք կար: Դա վերաբերում է օդային ոչնչացման միջոցներին: Ահա թե ինչու ես հազար տոկոսով համոզված էի, որ ոչ մի ազգային բանակ այն չի կարող օգտագործել: Այսօր, որքան ես գիտեմ, միջուկային զենքը ամբողջությամբ դուրս է բերվել Անդրկովկասից»:*

Լուրեր

Թաթարստանը մնում է

Մարտի 16-ին ավարտված Թաթարստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նստաշրջանը հաստատել է, որ մարտի 21-ին կկայանա ինքնիշխանության հանրաքվե: Հանրաքվեի նպատակն է հաստատել Թաթարստանի Հանրապետության պետական ինքնիշխանության մասին հռչակագիրը: Սակայն անցկացվող հանրաքվեն չի վերաբերում ոչ տարածքային ամբողջականությանը, ոչ սահմանների փոփոխությանը, ոչ էլ Ռուսաստանից Թաթարստանի մեկուսացմանը: Այսինքն, հանվում է Ռուսաստանից հանրապետության անջատման հարցը:

Խորամանկ արեւելցին

Մարտի 15-ին Կոլոմնայում տեղի ունեցավ լիբերալ-դեմոկրատական կուսակցության ղեկավար Վլադիմիր Ժիրինովսկու հանդիպումը քաղաքի բնակիչների հետ: Մեծ խանդավառություն առաջացրեց նրա ելույթի այն մասը, ուր նա խոսում էր ռուս մարդու ոտնահարված հպարտության վերականգնման եւ Ռուսաստանի բուն սահմանների մասին: Ժիրինովսկին քննադատեց Էդուարդ Շեւարդնաձեին, անվանելով նրան «խորամանկ արեւելյան աղվես»: «Նա միտումնավոր էր փլուզում ԽՍՀՄ-ը եւ բաժանում Ռուսաստանի տարածքները, որպեսզի դառնալով հարավային տաք հանրապետության նախագահ՝ արեւմտյան վարկեր եւ օգնություն ստանա Վրաստանի համար», հայտարարեց Ժիրինովսկին:

Զոհերի թիվն ավելանում է

Ամփոփվում են Էրզնկայի (Էրզինջան, Թուրքիա) երկրաշարժի առաջին ցնցման արդյունքները: Զոհվել է 800 մարդ, 180 հազար բնակիչ մնացել է անօթեւան: Էրզնկայի քաղաքագլուխը երկուշաբթի օրը տված մամուլի ասուլիսում 6.5 բալ ուժգնությամբ երկրաշարժի զոհերի մեծ թվի համար մեղադրեց համապատասխան իշխանություններին, որոնք թույլ են տվել կառուցել 3 հարկից բարձր շենքեր: Փլված շենքերի մեծ մասը 5–7 հարկանի է:

Դեժնեւի հետքերով

Մարտի 14-ին Յակուտիայի Ռուսկոյե Ուստյե անդրբեւեռային գյուղից ճանապարհորդների մի խումբ մեկնեց, որը մտադիր է երեք ձյունագնաց մեքենաներով կրկնել երկրախույզ Սեմյոն Դեժնեւի ուղին: Հետո, ուղղաթիռներով անցնելով Բերինգի նեղուցը, նրանք կշարունակեն ճանապարհորդությունը մինչեւ Ալյասկա նահանգի Ֆերբենքս քաղաքը:

Երթուղու ընդհանուր երկարությունը 5 հազար կիլոմետր է: Ճանապարհորդությունը նվիրված է Ամերիկայի հայտնագործության 500-ամյակին:

Լուրերը Interfax-ի, «Սնարք»-ի եւ մեր սեփ. թղթակիցների

Անդրեյ Կոզիրեւը նորից կհանդիպի Բեյքերի հետ

Ռուսաստանի արտգործնախարար Անդրեյ Կոզիրեւի եւ ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Ջեյմս Բեյքերի հաջորդ հանդիպումը տեղի կունենա մարտի 24-ին, Հելսինկիում, ուր կժամանեն նաեւ համաեվրոպական գործընթացի անդամ երկրների արտգործնախարարները՝ ԵԱՀԽ-ի սահմաններում խորհրդակցությանը նախապատրաստվելու համար:

Ինչպես հաղորդեցին Ռուսաստանի արտգործնախարարությունում, Ա. Կոզիրեւի եւ Ջ. Բեյքերի միջեւ տեղի կունենա երկկողմանի բանակցությունների նոր փուլ, կապված առաջին հերթին ստրատեգիական հարձակողական սպառազինությունների կրճատման նոր պայմանագրի մշակման հետ: Նախատեսվում է, որ այն կստորագրվի հունիսի կեսերին՝ Բ. Ելցինի ԱՄՆ կատարելիք այցի ժամանակ:

Նրանց միջեւ մարտի 11-ին Բրյուսելում կայացած բանակցությունները ի հայտ էին բերել կրճատվող սպառազինությունների ժամկետների եւ տեմպերի հետ կապված որոշ տարաձայնություններ:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ

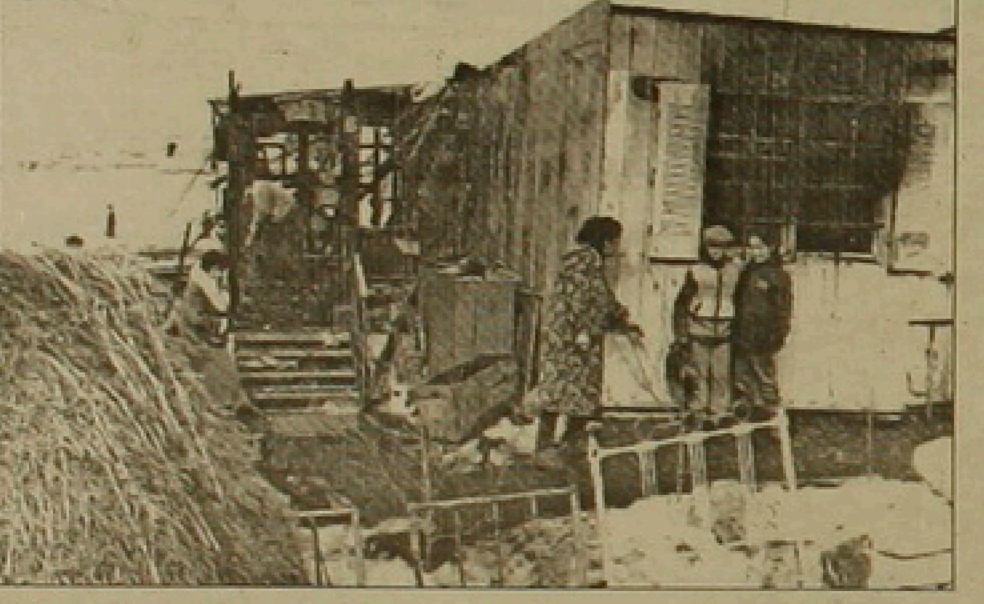

Արթիկ. ավերվել է 75 բնակարան

Մարտի 13-ին, երեկոյան ժամը 21-ին, պատճառաբանելով, թե զինվորական մասի վրա տեղի է ունեցել հարձակում, մինչեւ ատամները զինված մի քանի տասնյակ դեսանտայիններ ներխուժել են Արթիկի բնակելի շենքերը եւ հիմնահատակ ավերել 75 բնակարան: Զինվորները ջարդուփշուր են արել իրենց ճանապարհին հանդիպած ամեն ինչ՝ բնակարանների կահույքը, կահկարասին եւ անգամ պատերի պաստառները: ԱՊՀ-ի խիզախ դեսանտայինները չեն խնայել անգամ երկրաշարժից տուժած մի ընտանիքի հատկացված տնակը, որը ամբողջովին ավերելուց հետո հրկիզել են:

Չգիտես ինչու, հարձակման է ենթարկվել նաեւ Արթիկի «Ապակիմեքենա» գործարանի վարչական մասնաշենքը, ուր նույնպես ջարդուփշուր է արվել ամեն ինչ: Արտադրությանը հասցվել է մոտ 4 միլիոն ռուբլու վնաս:

Միսն ու կարագը նորից կթանկանան

Ուժանյութերի գների ազատ արձակման հետեւանքով մսի եւ կարագի գները կաճեն առնվազն 2–3 անգամ: Այդ մասին հաղորդեցին Ռուսաստանի գյուղատնտեսության նախարարության գլխավոր վարչությունում: Այսպես, մեկ կիլոգրամ մսի մանրածախ գինը կկազմի 200 ռուբլուց ոչ պակաս:

Փորձագետները նախազգուշացնում են, որ այդպիսի բարձր գների եւ վճարունակ պահանջարկի բացակայության հետեւանքով անասնաբուծությունը կարող է պարզապես դադարեցնել իր գոյությունը, իսկ գյուղատնտեսությունը ամբողջությամբ կսնանկանա: Արդեն հիմա տնտեսությունները միջոցներ չունեն անհրաժեշտ պաշարներ ձեռք բերելու համար, ամիսներով հետաձգում են աշխատավարձի վճարումները: Ագրարային սեկտորում, չնայած պետության կողմից տրամադրված միջոցներին, մոտ 95 միլիարդ ռուբլու վարկային պաշարների պակաս է զգացվում, եւ եթե արդյունավետ միջոցառումներ չձեռնարկվեն տնտեսություններին ֆինանսական աջակցություն ցույց տալու ուղղությամբ, ապա ազատ արձակման երկրորդ փուլից հետո գների աճի հետեւանքները կարող են անկանխատեսելի լինել:

Կռվազան երիտասարդություն կամ տանն ափլոր ե՞ք կտրում

Զարմանալի տաքարյուն ազգ ենք: Ասված տվել, չի խնայել: Կասկած չկա, որ եթե փողոցային տուրուդմփոցների բաց առաջնություն հայտարարվի, Երեւանը մրցանակային տեղ կգրավի ոչ միայն դրանց քանակով, այլեւ որակով: Ասենք, Երեւանում փողոցային տուրուդմփոցներ սկսելու համար շատ բան պետք էլ չէ: Բավական է միայն, որեւէ աղջկա հիշեցնել այլի վերեւում հոնքի առկայության անհերքելի փաստը կամ տրորել որեւէ տղայի սիրիական կոշիկները: Ու անմիջապես մի այնպիսի ճակատամարտ կսկսվի, որ դրա համեմատությամբ արաբա-իսրայելյան հակամարտությունն անգամ մանկական ծեծկռտուք կթվա:

Եւ այսպես, հարկադիր ընդմիջումից հետո մարտի 16-ին Երեւանի պետական համալսարանի դասերն սկսվեցին: Տեղական ժամանակով առավոտյան ժամը 10-ին հայ երիտասարդության սերուցքի մի ստվար [illegible]ություն (մոտ 100 ուսանողներ) անաղմուկ կերպով դիրքեր գրավեցին իրավաբանական ֆակուլտետ տանող կամարի մատույցներում: Զորամասերի հրամանատարների կարճ խորհրդակցության ժամանակ, ըստ հավաստի աղբյուրների, քննարկվեցին նախատեսվող գրոհին առնչվող մի շարք հարցեր: Ռազմական խորհրդի աշխատանքներն անսպասելիորեն ընդհատվեցին հակառակորդի (թվով շուրջ մեկ ուսանող) հայտնվելու պես: Հարձակումն սկսվեց: Խիզախ հայորդիներին հաջողվեց ձեռնարկած հանդուգն միջոցառումների շնորհիվ կարճ ժամանակում շրջապատել հակառակորդին: Թշնամին (ըստ ճշտված տվյալների՝ նույնպես հայ ուսանող) կարճատեւ, բայց համառ դիմադրությունից հետո անձնատուր եղավ՝ մարտադաշտում թողնելով սեփական կիսակենդան մարմինը:

Սակայն ճակատամարտը շարունակվում էր չնվազող դաժանությամբ: Ի վերջո, հայկական ուժերին հաջողվեց ջախջախված հակառակորդին ետ շպրտել դեպի կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետին կից կամարը, որտեղից դեռ երկար ժամանակ լսվող պատերազմի աղմուկը վկայում էր այն մասին, որ մարտական գործողությունները շարունակվում են: Ըստ անկախ լրատվական աղբյուրների (ֆիզիկական ֆակուլտետի մի խումբ աղջիկներ), ավելի քան երկու ժամ տեւած այդ ճակատամարտի ընթացքում հայկական կողմը օգտագործել է D-12 մակնիշի դագանակ, որն էլ վճռել է մարտի ելքը:

Հայ ուսանողայինները որոշեցին չբավարարվել ձեռք բերածով եւ զարգացնել հաջողությունը: Արդեն ժամը 12-ին կոնֆլիկտը դուրս էր եկել համալսարանի տարածաշրջանի սահմաններից եւ տեղափոխվել դիմացի այգին: Այնուամենայնիվ, հակամարտ ուժերին հաջողվեց կնքել դագանակադադարի համաձայնագիր: Պատանդների փոխանակություն չկայացավ:

Ահա ամբողջը: Էլ ինչո՞ւ ենք բողոքում, թե ազգային բանակ չունենք, կամ 7-րդ բանակում ծառայող հայ պատանիները լքում են զորամասերը: Եւ ընդհանրապես, այսքան տաքարյուն ու մարտական սերունդ ունեցող ազգի ինչի՞ն է պետք բանակը: Բավական է, որ ինչ-որ մեկը տեսաժապավենի վրա նկարահանի վերը նկարագրված (ի դեպ՝ միանգամայն հավաստի) իրադարձությունները եւ ուղարկի, ասենք, Թուրքիա: Համոզված եղեք, հաջորդ օրն իսկ Թուրքիան կէվակուացնի իր արեւելյան նահանգների քաղաքացիական ողջ բնակչությանը:

Իսկ եթե ավելի լուրջ խոսենք, ապա այդ կռվասեր երիտասարդներին երեւի ես չէ, որ պիտի բացատրեմ, թե այս օրերին որտեղ է զգացվում նրանց քաջության կարիքը:

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Առաջարկում է ձեզ բարձր որակի, հուսալի եւ դիմացկուն ապրանքներ

ԱԳԱՄԱՆԴ

ապրանքա-ֆոնդային բորսայի «Երեւան» բրոկերային գրասենյակը

- Խառատային պտուտակահան հաստոց «Дзержинец» ֆրեզերային գլխիկով, նոր, գինը՝ 245.000 ռուբլի:
- Ցեմենտատար «ЗиЛ» ավտոմեքենա, 10 տոննա բեռնատարողությամբ, գինը՝ 460.000 ռուբլի:
- Լեգիրված պողպատ «ШХ-15», 10 տոննա, մեկ տոննայի գինը՝ 46.000 ռուբլի:
- IBM 386 համակարգիչ, ֆաքսի սալիկով եւ անհրաժեշտ ծրագրերով, ստանդարտ համակարգով, EPSON տպող սարքով, գինը՝ 690.000 ռուբլի:

Այս եւ այլ ձեզ հետաքրքրող ապրանքները ձեռք բերելու համար զանգահարեք՝ 56-48-83, 56-52-28:

Azg semi-weekly, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010
Խմբագիր՝ Հ. ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ
Editor H. AVEDIKIAN
Macintosh համակարգչային շարուածքը Ռ.Ա.Կ. մամլոյ եւ տեղեկատուութեան կենտրոնի
ՀՀ նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Արշակունեաց 2

digitised by A.R.A.R.@